

Tematisk tilsyn: Evaluering af balance i udvekslingen m.v.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

—
Styrelsen for Institutioner
og Uddannelsesstøtte

Udgivet af

Styrelsen for Institutioner og Uddannelsesstøtte
Bredgade 43
1260 København K
Tel.: 7231 7800
E-mail: siu@ufm.dk
www.ufm.dk

Publikationen kan hentes på ufm.dk/publikationer

ISBN (elektronisk publikation): 87-92962-67-X

Indhold

1.	Forord	6
2.	Formål og baggrund	7
	2.1. Tematiske tilsyn: Evaluering af balance i udveksling m.v.	7
	2.2. Balanceprincippet for udveksling af studerende	7
	2.3. Baggrund for tilsynet	7
	2.4. Formål med tilsyn	8
	2.5. Data	9
	2.6. Spørgsmål til institutionernes besvarelse	9
	Spørgsmål til alle institutioner	9
	Herudover spørgsmål til universiteterne	9
3.	Krav i lovgivningen til balance i udvekslingen m.v.	11
	3.1. Krav i lovgivningen til balance i udvekslingen m.v.	11
	3.1.1. Universiteter	11
	3.1.2. Professionshøjskoler og erhvervsakademier	12
	3.1.3. Maritime institutioner	13
4.	Beskrivende statistik om udveksling og balance	15
	4.1. Antal udvekslede 2013-2015	15
	4.2. Udveksling ud over perioden 2013-2015	16
	4.3. Opgørelse af balance	19
5.	Institutionernes bidrag	21
	5.1. Universiteter	21
	5.1.1. Hvad er institutionens vurdering af den akkumulerede balance for perioden 2013- 2015? Og hvordan styrer institutionen, at der opnås balance i udvekslingen?	21
	5.1.2. Er det passende at opgøre balancen over 3-årige perioder?	23
	5.1.3. I tilfælde af ubalance bedes begrundet hvorfor institutionen indgår eller opretholder aftaler med ubalance - herunder bedes vurderet om der er forskel på hovedområder.	23
	5.1.4. Hvilken betydning har ordningen for universiteternes indgåelse af bilaterale og multilaterale udvekslingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner?	24
	5.1.5. Har udvekslingsaftalerne ændret indhold eller omfang? Hvad er antal og omfang af aftaler i forhold til inden lovens indførelse?	24
	5.1.6. Hvilken betydning har ordningen for indgåelse af samarbejdsaftaler om obligatoriske eller frivillige forløb med de udenlandske uddannelsesinstitutioner? Eventuelle kommentarer fra øvrige institutioner om indgåelse af parallelforløb og fælles uddannelser.	26
	5.1.7. Har det givet mere frihed og fleksibilitet til at planlægge internationale samarbejder, at universiteterne har fået hjemmel til at	

	finansiere indgående udvekslingsstuderende, der indskrives ud over balancen?	26
	5.1.8. Hvilke aftaler har universitet indgået og finansieret, der er udover balancen?	27
	5.1.9. Med lov 520 er indført muligheden for at studerende på selvarrangerede ophold uden for en udvekslingsaftale tæller med i balancen. Hvor stort er dette antal?	27
	a. Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget antoges aktiviteten på tidspunktet for vedtagelse af L520 at være begrænset. Hvis dette ikke længere er tilfældet, hvad skyldes dette?	27
	b. I hvilke lande optjener de studerende i så fald deres merit?	27
	c. Har universitetet viden om, hvordan de studerende bliver opmærksomme på muligheden for at blive indskrevet ved visse udenlandske universiteter, uden deltagerbetaling og udenom en aftale? Oplyser universitetet om denne mobilitet?	27
	5.1.10. Opsummering universiteter	28
5.2.	Professionshøjskoler	29
	5.2.1. Hvad er institutionens vurdering af den akkumulerede balance for perioden 2013- 2015? Og hvordan styrer institutionen, at der opnås balance i udvekslingen?	29
	5.2.2. Er det passende at opgøre balancen over 3-årige perioder?	31
	5.2.3. I tilfælde af ubalance bedes begrundet hvorfor institutionen indgår eller opretholder aftaler med ubalance – herunder bedes vurderet om der er forskel på hovedområder?	31
	5.2.4. Hvilken betydning har ordningen for institutionernes indgåelse af bilaterale og multilaterale udviklingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner?	32
	5.2.5. Har udvekslingsaftalerne ændret indhold eller omfang? Hvad er antallet og omfang af aftaler i dag i forhold til inden lovens indførelse?	32
	5.2.6. Opsummering professionshøjskoler	33
5.3.	Erhvervsakademier	34
	5.3.1. Hvad er institutionens vurdering af den akkumulerede balance for perioden 2013-2015 og hvordan styrer institutionen, at der opnås balance i udvekslingen	34
	5.3.2. Er det passende at opgøre balancen over 3-årige perioder?	35
	5.3.3. I tilfælde af ubalance bedes begrundet hvorfor institutionen indgår eller opretholder aftaler med ubalance - herunder bedes vurderet om der er forskel på hovedområder	35
	5.3.4. Hvilken betydning har ordningen for institutionernes indgåelse af bilaterale og multilaterale udvekslingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner?	36
	5.3.5. Har udvekslingsaftalerne ændret indhold eller omfang? Hvad er antal og omfang af aftaler i forhold til inden lovens indførelse?	38
	5.3.6. Opsummering erhvervsakademier	38
5.4.	Maritime uddannelsesinstitutioner	39
	5.4.1. Hvad er institutionens vurdering af den akkumulerede balance for perioden 2013- 2015? Og hvordan styrer institutionen, at der opnås balance i udvekslingen?	39
	5.4.2. Er det passende at opgøre balancen over 3-årige perioder?	40

5.4.3.	I tilfælde af ubalance bedes begrundet hvorfor institutionen indgår eller opretholder aftaler med ubalance – herunder bedes vurderet om der er forskel på hovedområder?	40
5.4.4.	Hvilken betydning har ordningen for institutionernes indgåelse af bilaterale og multilaterale udviklingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner?	40
5.4.5.	Har udvekslingsaftalerne ændret indhold eller omfang? Hvad er antallet og omfang af aftaler i dag i forhold til inden lovens indførelse?	40
5.4.6.	Opsummering maritime uddannelsesinstitutioner	40
6.	Konklusion	41
6.1.	Konklusion	41
7.	Bilag	44
7.1.	Skematisk oversigt vedrørende krav i lovgivningen til balance	44
7.2.	UNI STÅ-balance og sektorbalance 2013-2015	45

1. Forord

Styrelsen for Institutioner og Uddannelsesstøtte (daværende Styrelsen for Videregående Uddannelser) igangsatte i februar 2016 et tematisk tilsyn med ordningen om balance i udvekslingen m.v., som opfølgning på lovbemærkningerne til L 520 af 26. maj 2014 om ændring af universitetsloven og lov om maritime uddannelser vedrørende finansiering af international studentermobilitet m.v.

Tilsynets formål er at bidrage til en evaluering af den samlede opgørelse af balance mellem indgående og udgående udvekslingsstuderende m.v. på baggrund af erfaringerne i perioden 2013-2015.

Tilsynsrapporten har været i høring hos institutionerne.

I forlængelse heraf videreføres de 3-årige perioder for opgørelsen af balancen mellem indgående og udgående udvekslingsstuderende m.v. Den næste 3-årige periode vil ligge i umiddelbar forlængelse af den nu afsluttede 3-årige periode fra 2013-2015, dvs. 2016-2018.

Styrelsen for Institutioner og Uddannelsesstøtte har orienteret institutionerne og har foretaget de nødvendige ændringer af bekendtgørelser og instrukser.

2. Formål og baggrund

2.1. Tematiske tilsyn: Evaluering af balance i udveksling m.v.

Styrelsen for Institutioner og Uddannelsesstøtte (daværende UDS) har besluttet at gennemføre et tilsyn (analysearbejde) af den samlede ordning for de videregående uddannelser af 3-årige perioder til opgørelse af balancen mellem den indgående og den udgående mobilitet for udveksling af studerende m.v.

Tilsynet omfatter universiteter, professionshøjskoler, erhvervsakademier og maritime uddannelsesinstitutioner.

Tilsynet blev igangsat i februar 2016 og er mundet ud i en tilsynsrapport. Rapporten har været sendt i høring hos institutionerne.

2.2. Balanceprincippet for udveksling af studerende

En væsentlig del af den internationale studentermobilitet sker i form af studieophold inden for gensidige udvekslingsaftaler, hvor den danske uddannelsesinstitution modtager udvekslingsstuderende fra udenlandske uddannelsesinstitutioner uden betaling. Modydelsen er, at danske studerende tilsvarende kan få gratis studieophold ved den udenlandske uddannelsesinstitution.

De danske videregående uddannelsesinstitutioner modtager i dag taxametertilskud på grundlag af de studerende, der gennemfører uddannelsesaktivitet på institutionen. Tilskuddet gives uanset om de studerende er optaget på en uddannelse på selve institutionen, eller om den studerende kun er på et kort studieophold efter gensidige udvekslingsaftaler.

Det er en tilskudsforudsætning, at der er balance mellem ind- og udgående studerende på studieophold. Dette balanceprincip skal bl.a. sikre, at den danske stat ikke finansierer studerende fra udenlandske uddannelsesinstitutioner på studieophold i Danmark i højere grad, end andre lande finansierer studerende fra danske uddannelsesinstitutioner, som er på studieophold i udlandet. Der er i lovgivningen stillet forskellige krav til opgørelsen af balancen på de forskellige institutionsområder. En nærmere teknisk beskrivelse af opgørelsesmetoder fremgår i kapitel 2.

Gensidig udveksling af studerende er det primære omdrejningspunkt, når videregående uddannelsesinstitutioner skal etablere og drive internationale uddannelsessamarbejder, herunder også tættere uddannelsessamarbejder, der indeholder f.eks. fælles uddannelsesforløb og undervisermobilitet.

2.3. Baggrund for tilsynet

Uddannelsesinstitutionerne har historisk haft svært ved at leve op til lovgivningens krav om, at der skal være balance i den internationale studentermobilitet, og institutionerne har fremført, at der er en række forhold, der gør det vanskeligt at etablere balancen på kort sigt.

Det daværende Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser (FIVU) besluttede primo 2013 at nedsætte en arbejdsgruppe, der skulle udrede de forhold, som uddannelsesinstitutionerne vurderer giver særlige udfordringer i forhold til, at der skabes balance i studenterudvekslingen på korte ophold. Den daværende regering fremlagde, bl.a. på baggrund af arbejdsgruppens overvejelser, et lovforslag til justering af tilskudsprincip i forhold til international mobilitet (studieophold mv.)¹.

Der var dog ikke politisk opbakning til at ophæve balancekravet, hvorfor der blev fremsat og vedtaget et lovforslag (lov nr. 520 af 26/05/2014 om ændring af universitetsloven og lov om maritime uddannelser vedrørende finansiering af international studentermobilitet m.v.), hvor balanceprincippet opretholdes, men suppleres således, at universiteterne og de maritime uddannelsesinstitutioner har hjemmel til at indskrive og finansiere indgående udvekslingsstuderende, der er udover balancen, og som de vurderer, har en strategisk betydning i forhold til deres internationaliseringsarbejde. Herved gives universiteterne og de maritime uddannelsesinstitutioner mulighed for mere frihed og fleksibilitet i planlægningen af internationale samarbejder.

Med lovforslaget (lov nr. 520) blev universiteter og de maritime uddannelsesinstitutioner endvidere givet en 3-årig periode, før der foretages en regulering af den økonomiske balance af ind- og udgående studerende for perioden 2013-2015².

Det fremgår af lovbemærkningerne til lov nr. 520, at der skal foretages en evaluering af den samlede ordning for de videregående uddannelser jf. følgende fra bemærkningerne til lovforslaget:

”Med lovforslaget får institutionerne [universiteter og maritime uddannelsesinstitutioner] mere frihed og fleksibilitet til at planlægge internationale samarbejder samtidig med, at kravet om, at der skal være økonomisk balance mellem den indgående og den udgående mobilitet for udveksling af studerende, opretholdes. Institutionerne gives en 3-årig periode for reguleringen af den økonomiske balance af ind- og udgående studerende for perioden 2013-2015. Erhvervsakademierne og professionshøjskolerne er allerede omfattet af en tilsvarende opgørelsesperiode. Frem mod afslutningen af opgørelsesperioden 2013-2015 vil der blive foretaget en evaluering af den samlede ordning for de videregående uddannelser”.

2.4. Formål med tilsyn

Tilsynets formål er at bidrage til en evaluering af den samlede ordning for de videregående uddannelser af 3-årige perioder til opgørelse af balancen mellem indgående og udgående udvekslingsstuderende m.v.

Tilsynet vil søge at belyse følgende forhold:

- Hvorvidt den 3-årige periode for opgørelse af den økonomiske balance over tid er hensigtsmæssig i forhold til at bringe balance i udvekslingen (en opgørelse af balancen

¹ De kunstneriske uddannelsesinstitutioner indgik ikke i lovforslaget, fordi disse institutioner ikke finansieres ved en taxametermodel og derfor ikke var med i lovforslaget baseret på en ny model for udbetaling af tilskud.

² Lov 520 omfatter ikke erhvervsakademier og professionshøjskoler, da den gældende ordning for disse institutioner allerede indebærer en 3-årig opgørelsesperiode.

over en årrække gør det muligt for den enkelte institution at have over- eller underbalance i enkelte år).

- Hvilken betydning den gældende ordning har for institutionernes indgåelse af bilaterale eller multilaterale udvekslingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner.
- Hvilken betydning ordningen har for universiteternes indgåelse af samarbejdsaftaler om obligatoriske eller frivillige forløb med de udenlandske uddannelsesinstitutioner.
- Om hjemlen til at indskrive og finansiere indgående udvekslingsstuderende m.v., der ligger udover balancen, har givet universiteterne mere frihed og fleksibilitet til at planlægge internationale samarbejder.

Samlet set skal tilsynet danne grundlag for en efterfølgende anbefaling til uddannelses- og forskningsministeren om den samlede ordning for de videregående uddannelser for opgørelse af balancen mellem den indgående og udgående mobilitet for udveksling af studerende.

2.5. Data

I tilsynet anvendes data fra institutionernes aktivitetsindberetninger samt institutionernes besvarelse af spørgsmål om vurderingen af den akkumulerede balance m.v.

2.6. Spørgsmål til institutionernes besvarelse

Spørgsmål til alle institutioner

- Hvad er institutionens vurdering af den akkumulerede balance for perioden 2013-2015?
- Hvordan styrer institutionen, at der opnås balance i udvekslingen?
- Hvilke tiltag har institutionen foretaget for at opnå balance i perioden 2013-2015?
- Er det passende at opgøre balancen over 3-årige perioder?
- I tilfælde af ubalance bedes begrundet hvorfor institutionen indgår eller opretholder aftaler med ubalance – herunder bedes vurderet om der er forskel på hovedområder.
- Hvilken betydning har ordningen for institutionernes indgåelse af bilaterale og multilaterale udvekslingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner?
- Har udvekslingsaftalerne ændret indhold eller omfang? Hvad er antal og omfang af aftaler i dag i forhold til inden lovens indførelse?

Herudover spørgsmål til universiteterne

- Hvilken betydning har ordningen for indgåelse af samarbejdsaftaler om obligatoriske eller frivillige forløb med de udenlandske uddannelsesinstitutioner? Eventuelle

kommentarer fra øvrige institutioner om indgåelse af aftaler om parallelforløb og fællesuddannelser.

- Har det givet mere frihed og fleksibilitet til at planlægge internationale samarbejder, at universiteterne har fået hjemmel til at finansiere indgående udvekslingsstuderende, der indskrives ud over balancen?
- Hvilke aftaler har universitetet indgået og finansieret, der er udover balancen?
- Med lov 520 er indført muligheden for at studerende på selvarrangerede ophold uden for en udvekslingsaftale tæller med i balancen. Hvor stort er dette antal?
 - 11.a. Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget antoges aktiviteten på tidspunktet for vedtagelse af L520 at være begrænset. Hvis dette ikke længere er tilfældet, hvad skyldes dette?
 11. b. I hvilke lande optjener de studerende i så fald deres merit?
 - 11.c. Har universitetet viden om, hvordan de studerende bliver opmærksomme på muligheden for at blive indskrevet ved visse udenlandske universiteter, uden deltagerbetaling og udenom en aftale? Oplyser universitetet om denne mobilitet?

3. Krav i lovgivningen til balance i udvekslingen m.v.

3.1. Krav i lovgivningen til balance i udvekslingen m.v.

Der er i lovgivningen stillet forskellige krav til opgørelsen af balancen på de forskellige institutionsområder jf. nedenfor. Overordnet set er der den forskel, at på universitetsområdet skal balancen opgøres som differencen i den økonomiske værdi i taxametertilskudssystemet af den aktivitet de udgående studerende får merit for, og den aktivitet, de indkomne studerende gennemfører, mens balancen for de øvrige institutionsområder opgøres som forskellen mellem antal indgående og udgående studerende på udvekslingsophold. I bilag 7.1. vises en skematisk oversigt heraf.

3.1.1. Universiteter

På universitetsområdet stilles der i lovgivningen krav om, at der skal være økonomisk balance i det samlede internationale uddannelsessamarbejde, dvs. både i forhold til udveksling samt frivillige- og obligatoriske forløb³, der giver adgang til fælles- eller dobbeltgrader. Universitetet skal således i henhold til § 4, stk.5, i tilskuds- og revisionsbekendtgørelsen⁴, tilrettelægge sit samlede udbud af dele af godkendte uddannelser (frivillige og obligatoriske forløb) i udlandet og bilaterale eller multilaterale udvekslingsaftaler således, at der er gensidighed og økonomisk balance i udvekslingen med de udenlandske universiteter.

Fælles- eller dobbeltgrader inden for Erasmus+-programmet, og det tidligere Erasmus Mundus-program, indgår dog ikke i balanceopgørelsen, og studerende har mulighed for at gøre brug af udlændestipendieordningen i forbindelse med disse samarbejder.

Den økonomiske balance i udvekslingen er en tilskudsforudsætning, og universiteterne kan maksimalt opnå tilskud for indgående studerende svarende til værdien af den aktivitet, de udgående studerende får merit for. Den økonomiske balance vurderes over en årrække og for den samlede universitetssektor under ét. Det betyder, at et overskud på den økonomiske balance for et universitet medgår til at finansiere et underskud på den økonomiske balance for de øvrige universiteter.

³ Ved obligatoriske forløb forstås, at universitetet udbyder en uddannelse i Danmark, hvor en del af uddannelsen skal foregå i udlandet. Ved frivillige forløb forstås, at universitetet udbyder en uddannelse i Danmark, hvor en del af uddannelsen efter den studerendes eget valg kan foregå i udlandet.

⁴ Bekendtgørelse nr. 1063 af 30. juni 2016

Universiteternes økonomiske balance opgøres årligt, men reguleringen af universiteternes tilskud for indgående studerende svarende til værdien af den aktivitet, de udgående studerende får merit for (den økonomiske balance), reguleres først i forbindelse med forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret 2015 for perioden 2013-2015 (akkumuleret). Universiteterne kan anvende øvrige midler til at afholde udgifter vedrørende studerende, der ikke udløser tilskud, i de tilfælde hvor studerende optaget på et universitet i udlandet er omfattet af en aftale og tager dele af deres uddannelse på et dansk universitet i Danmark jf. § 4, stk.7 i tilskuds- og revisionsbekendtgørelsen.

Med L 520 blev det desuden indført at optjent merit for studerende, der, mens de er optaget på det danske universitet, tager på selvarrangerede ophold på et universitet i udlandet, og ikke er omfattet af en gensidig udvekslingsaftale, kan indgå i beregningen af balancen. Dette forudsætter dog, at den studerende ikke gør brug af retten til udlandsstipendium jf. SU-loven⁵.

Universitetets aftaler om udbud af hele eller dele af uddannelser i udlandet i samarbejde med et udenlandsk universitet samt bilaterale eller multilaterale udvekslingsaftaler skal udarbejdes i henhold til Bekendtgørelse om universiteternes internationale uddannelsesforløb⁶.

Det fremgår af § 9 i Bekendtgørelse om universiteternes internationale uddannelsesforløb, at når universitetet indgår bilaterale eller multilaterale udvekslingsaftaler med et universitet i udlandet, skal aftalen indeholde regler om omfang af udvekslingen, herunder at der skal være gensidighed, og at studerende optaget på det danske universitet ikke opkræves studieudgifter, som den studerende ikke ville skulle betale efter reglerne i universitetsloven eller regler fastsat i medfør af universitetsloven. Aftalen skal være skriftlig og underskrives af de involverede institutioner.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 14, at når universitetet indgår aftaler om gennemførelse af obligatoriske eller frivillige forløb af en uddannelse i udlandet med et eller flere samarbejdsuniversiteter, skal universitetet sikre, at studerende optaget på det danske universitet ikke pålægges studieudgifter, som den studerende ikke ville skulle betale efter reglerne i universitetsloven eller regler fastsat i medfør af universitetsloven.

3.1.2. Professionshøjskoler og erhvervsakademier

For professionshøjskoler og erhvervsakademier kan udenlandske udvekslingsstuderende kun indgå i beregningen af tilskud, hvis de er udvekslet med danske studerende efter aftale mellem institutionen og en institution i udlandet, jf. § 24, stk. 4, nr. 3, i henholdsvis lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser⁷ og lov om erhvervsakademier for videregående uddannelser⁸.

Ifølge instruks til professionshøjskoler m.v. (PH-instruks, nr.1, 2015) og instruks til erhvervsakademier for videregående uddannelser (EA-instruks, nr. 1, 2015) skal der for 3-års-

⁵ Lovbekendtgørelse nr. 39 af 15. januar 2014

⁶ Bekendtgørelse nr. 247 af 13. marts 2015

⁷ Lovbekendtgørelse nr. 936 af 25. august 2014

⁸ Lovbekendtgørelse nr. 935 af 25. august 2014

perioden 2013-2015 (dvs. fra og med efterårsindberetningen 2013 til og med forårsindberetningen 2016) være balance mellem antallet af indgående og udgående udvekslingsstuderende (jf. afsnit 4. 4).

Indgående udvekslingsstuderende, der ved udgangen af perioden overstiger de udgående udvekslingsstuderende, er ikke tilskudsudløsende. Overstiger antallet af indgående udvekslingsstuderende antallet af udgående udvekslingsstuderende ved udgangen af perioden, vil der ske en modregning i fremtidige taxametertilskud på baggrund af en beregning af det tilskud, som de overskydende indgående udvekslingsstuderende har udløst. Beregningen vil tage udgangspunkt i den gennemsnitlige varighed for de indberettede udvekslingsstuderende og den gennemsnitlige takst pr. studenterårsværk for taxametertilskud til institutionen i årene 2013-2015.

Parallelførøb og fællesuddannelser

Det følger af § 9 i lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, at institutionen efter aftale med en eller flere udenlandske institutioner kan tilrettelægge den enkelte uddannelse således, at dele af uddannelsen kan gennemføres ved anerkendte udenlandske institutioner (parallelførøb)⁹. Endvidere kan uddannelses- og forskningsministeren tilrettelægge den enkelte uddannelse således, at dele af uddannelsen skal gennemføres ved en eller flere anerkendte udenlandske institutioner (fællesuddannelser).

Der er ikke fastsat krav til balance i aftaler om parallelførøb og fællesuddannelser.

3.1.3. Maritime institutioner

Udenlandske studerende på maritime uddannelser kan kun indgå i beregningen af tilskud, hvis de er udvekslet med danske studerende efter aftale mellem institutionen og en institution i udlandet jf. § 6 i bekendtgørelse om tilskud til maritime uddannelsesinstitutioner og om optag på visse maritime uddannelser¹⁰. Det er endvidere en forudsætning, at der skal være balance mellem antallet af indgående og udgående udvekslingsstuderende i det enkelte finansår jf. § 6, stk. 5, i bekendtgørelsen.

Med L 520 blev forudsætningen om balance mellem den aktivitet, som gennemføres af henholdsvis ind- og udgående studerende på studieophold, videreført. L520 indeholder endvidere en bemyndigelse til, at ministeren kan fastsætte regler vedrørende udveksling af internationale studerende herunder afholdelse af udgifter til disse studerende.

Det følger af bemærkningerne til L 520 (LFS 118) vedrørende de maritime uddannelsesinstitutioner, at hvis den danske institution modtager flere indgående studerende, end institutionen sender ud, kan institutionen indskrive og afholde udgifter til dette overskud af indgående studerende af institutionens ordinære tilskud. Balancen opgøres ved 3-årsperioder første gang 2013-2015.

⁹ Ved parallelførøb forstås, at den studerende får mulighed for at erstatte en del af den danske uddannelse med et uddannelsesforløb ved en eller flere uddannelsesinstitutioner i udlandet. Ved en fællesuddannelse forstås, at uddannelsen tilrettelægges således, at en eller flere dele af uddannelsen kun kan gennemføres i udlandet.

¹⁰ Bekendtgørelse nr. 1522 af 16. december 2013

Der udestår en udmøntning af denne bemyndigelse i en revideret bekendtgørelse om tilskud til maritime uddannelsesinstitutioner.

Parallelføreløb og fællesuddannelser

Efter § 11 d i lov om maritime uddannelser¹¹ kan en uddannelsesinstitution efter aftale med en eller flere udenlandske institutioner tilrettelægge den enkelte uddannelse således, at dele af uddannelsen (parallelføreløb) kan gennemføres ved anerkendte udenlandske institutioner. Efter § 11 e kan uddannelses- og forskningsministeren fastsætte regler om den enkelte uddannelse således, at dele af uddannelsen skal gennemføres ved en eller flere anerkendte udenlandske institutioner (fællesuddannelser). Der er ikke fastsat krav til balance ved gennemførelse af dele af uddannelser (parallelføreløb og fællesuddannelser) ved udenlandske institutioner. Der udestår ligeledes en udmøntning af denne bemyndigelse i en bekendtgørelse.

¹¹ Lovbekendtgørelse nr. 660 af 16. maj 2015

4. Beskrivende statistik om udveksling og balance

I nedenstående beskrives omfanget af udvekslingen mellem danske og udenlandske videregående uddannelsesinstitutioner.

Beskrivelsen tager udgangspunkt i data indberettet i forbindelse med tildeling af internationaliseringstilskud. Internationaliseringstilskud udløses for korte studieophold med en varighed på mere end 3 måneder¹². For de maritime institutioner er alle ind- og udgående udvekslingsstuderende i tilskudsmæssig forstand indberettet. I praksis vedrører det udelukkende ophold af 20 ugers varighed.

Parallelførløb og studerende på udlandsstipendieordningen er ikke inkluderet i opgørelsen.

For erhvervsakademier og professionshøjskoler opgøres balancen konkret for indberetningerne september 2013 til og med marts 2016.

4.1. Antal udvekslede 2013-2015

Mere end 40.000 udvekslingsstuderende har i årene 2013-2015 modtaget internationaliseringstilskud. Der var i gennemsnit årligt 7.192 udgående studerende og 6.965 indgående studerende. For sektoren som helhed har der således været flere ud- end indgående studerende.

Tabel 1 viser den samlede udveksling samt fordelt på institutionstyper.

Universiteterne står for den nominelt største del af udvekslingen. Antallet af udvekslingsstuderende på universiteterne er lidt over 4 gange så højt som ved professionshøjskolerne, cirka fjorten gange så højt som ved erhvervsakademierne og cirka 346 gange så højt som på de maritime institutioner.

¹² For erhvervsakademier og professionshøjskoler er der ikke indberettet data for ophold på mindre end 3 måneders varighed. For universiteterne er data for denne varighed mangelfulde. I dette notat er derfor alene medtaget data for ophold der udløser internationaliseringstilskud. Dataene for universiteter, erhvervsakademier og professionshøjskoler medtager således ikke ophold mindre end 3 måneders varighed, eller hvor varigheden i øvrigt ikke er angivet.

Tabel 1: Ind- og udgående studerende 2013-2015

		2013	2014	2015	Total
Samlet	Indgående	-7.328	-7.024	-6.542	-21.017
	Udgående	6.527	7.634	7.415	21.632
	Difference	-801	610	873	615
EA	Indgående	-488	-427	-351	-1.267
	Udgående	364	299	393	1.066
	Difference	-124	-128	42	-201
PH	Indgående	-1.499	-1.140	-1.029	-3.790
	Udgående	1.104	1.246	1.195	3.591
	Difference	-395	106	166	-199
Uni	Indgående	-5.327	-5.441	-5.135	-15.903
	Udgående	5.057	6.076	5.804	16.937
	Difference	-270	635	669	1.034
Martime	Indgående	-14	-16	-27	-57
	Udgående	2	13	23	38
	Difference	-12	-3	-4	-19

Bemærkninger: Opgørelsen inkluderer kun ind- og udgående studerende der udløser internationaliseringstilskud.

På universiteterne er der 7 procent flere udgående end indgående studerende. På erhvervsakademierne er der i alt 201 flere ind- end udgående studerende svarende til 20 procent. På professionshøjskolerne er der 4 procent færre ud- end indgående studerende. På de maritime institutioner er der i perioden i alt 19 færre ud- end indgående studerende.

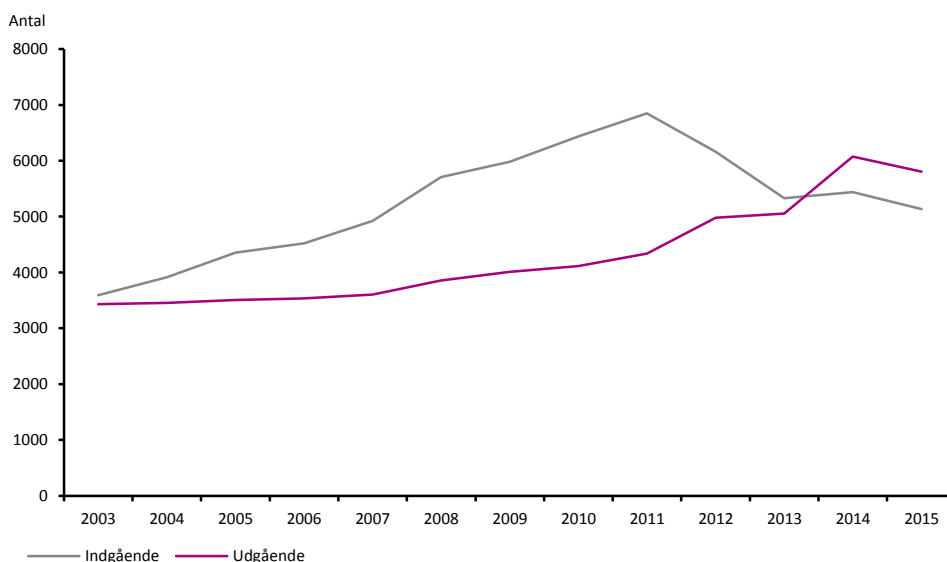
4.2. Udveksling ud over perioden 2013-2015

Figur 1 illustrerer udviklingen i udvekslingen for universiteterne fra 2003 til 2015.

Udvekslingen i 2003 var i nogenlunde balance. I årene op til 2012 udvikler der sig en skævhed, hvor der er en overvægt af internationale studerende, som vælger at tage deres uddannelse i Danmark, i forhold til antallet af danskere, der søger til udenlandske uddannelsesinstitutioner.

I de senere år sker der dog ændringer i udvekslingen således, at der i dag er flere udgående end indgående studerende.

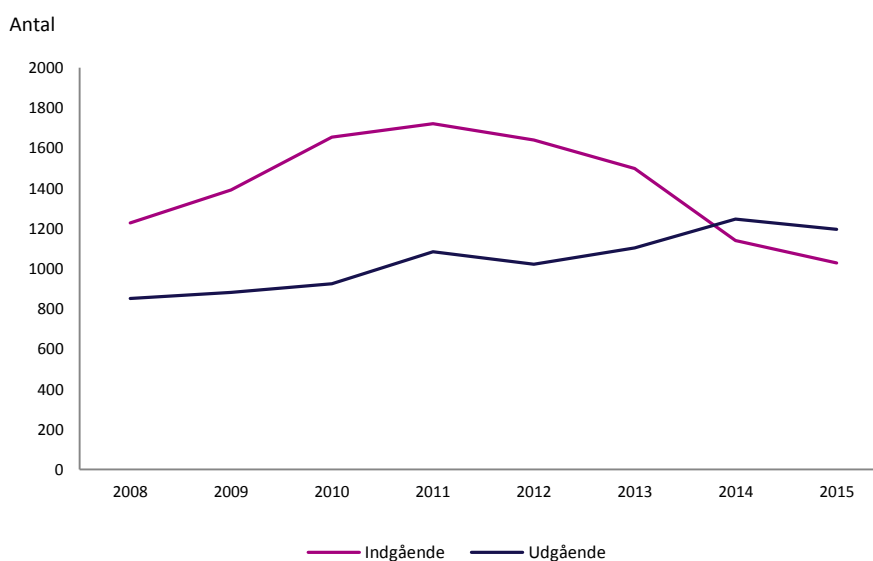
Figur 1: Udveksling ved danske universiteter

Bemærkninger: Opgørelsen inkluderer kun ind- og udgående studerende der udløser internationaliseringstilskud.

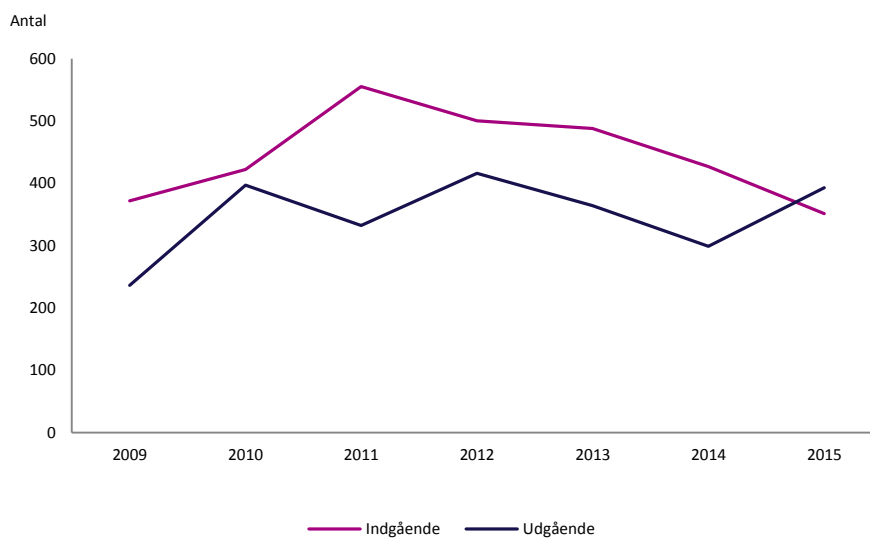
Figur 2 og 3 viser udviklingen for erhvervsakademier og professionshøjskoler fra de blev dannet i henholdsvis 2008 og 2009 til 2015, mens figur 4 viser udviklingen for maritime institutioner 2013-2015

Figur 2: Udveksling ved professionshøjskoler

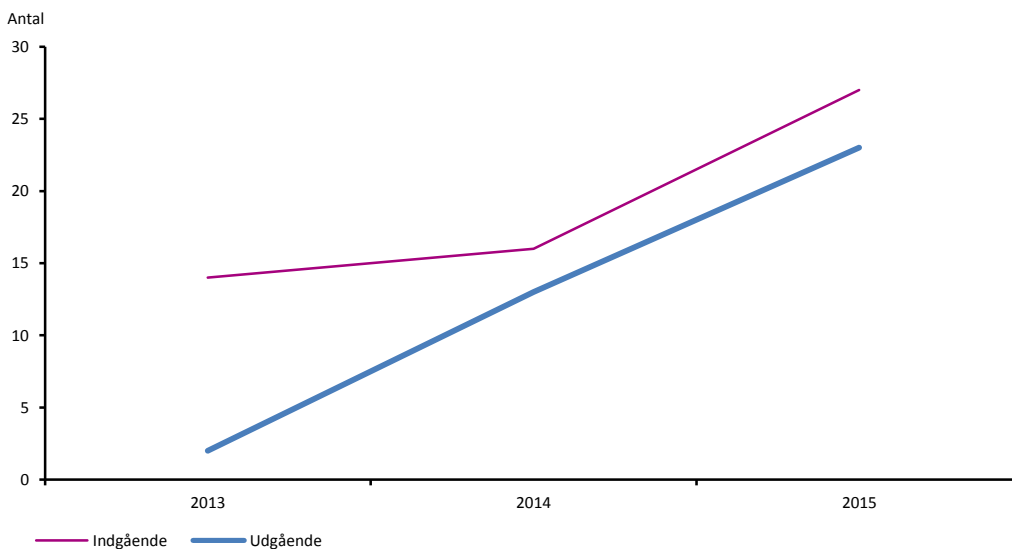
Bemærkninger: Opgørelsen inkluderer kun ind- og udgående studerende der udløser internationaliseringstilskud.

Figur 3: Udveksling ved erhvervsakademier

Bemærkninger: Opgørelsen inkluderer kun ind- og udgående studerende der udløser internationaliseringstilskud.

Figur 4: Udveksling ved maritime institutioner

Bemærkninger: Opgørelsen inkluderer kun ind- og udgående studerende der udløser internationaliseringstilskud.

Udviklingen for erhvervsakademier og professionshøjskolerne fra 2008/2009 til 2015 har lighedspunkter med udviklingen for universiteterne. Hvor antallet af indgående var større op til 2012 for universiteterne, er dette i de senere år ændret til, at der i 2015 er flere udgående end indgående udvekslingsstuderende. For erhvervsakademier forekommer denne udvikling lidt senere end for universiteterne og professionshøjskolerne. Udviklingen for de maritime institutioner viser en bevægelse fra meget få udgående studerende i 2013 til et mere balanceret forhold i 2014 og 2015.

4.3. Opgørelse af balance

Opgørelsen af den økonomiske balance på universitetsområdet medfører, at der kun udbetales tilskud for indgående studerendes aktivitet svarende til værdien af den aktivitet, de udgående studerende får merit for. På den baggrund blev taxametertilskuddet af tilskud til udenlandske gæstestuderende til de danske universiteter korrigeret med -91,5 mio. kr. på TB15 jf. bilag 7.2. Denne korrektion afspejler, at selvom antallet af udgående studerende er større end antallet af indgående studerende, er varigheden af opholdet for de udgående oftere kortere end for de indgående kombineret med at aktiviteten for de udgående studerende relativt oftere er inden for humaniora og samfundsvidenskab, som modtager takst 1, mens de indgående ofte er inden for takst 3-aktiviteter. Den økonomiske balance opgøres for universiteterne samlet for universitetssektoren.

For erhvervsakademier, professionshøjskoler og de maritime institutioner opgøres balancen på baggrund af antal studerende og for hver enkelt uddannelsesinstitution. Hvis en uddannelsesinstitution har overskud, modregnes dette derfor ikke i en andens underskud. Overskridelsen af balance er således større end sektorens samlede balance.

Praksis for de maritime institutioners indberetning af indgående studerende er, at maksimalt et antal svarende til de udgående studerende indberettes. Hermed overskrider de maritime institutioner ikke kravet om balance i udvekslingen i tilskudsmæssig forstand.

Tabel 2 viser balancen forstået som antallet af udgående studerende fratrukket antallet af indgående studerende opgjort på institutioner.

Tabel 2: Balance, antal studerende

Institution	2013	2014	2015	I alt
<i>Erhvervsakademier</i>	<i>-124</i>	<i>-128</i>	<i>42</i>	<i>-210</i>
Erhvervsakademi Dania	-4	0	15	11
Erhvervsakademi Kolding	-50	-20	24	-46
Erhvervsakademi Sjælland	-14	-7	-1	-22
Erhvervsakademi SydVest	-5	-15	4	-16
Erhvervsakademi Aarhus	0	9	-3	6
Erhvervsakademiet Copenhagen Business Academy	-69	-14	-5	-88
Erhvervsakademiet Lillebælt	52	-35	11	28
Københavns Erhvervsakademi (KEA)	-34	-46	-3	-83
<i>Professionshøjskoler</i>	<i>-395</i>	<i>106</i>	<i>166</i>	<i>-123</i>
Danmarks Medie- og Journalisthøjskole	15	17	-10	22
Professionshøjskolen Lillebælt University College	-72	-48	-20	-140
Professionshøjskolen Metropol / Metropolitan UC	-92	-49	135	-6
Professionshøjskolen Sjælland University College	-72	23	-21	-70
Professionshøjskolen UC Nordjylland	-69	-29	-34	-132
Professionshøjskolen UC Syddanmark	13	-14	9	8
Professionshøjskolen UCC	-51	13	57	19

Professionshøjskolen VIA University College	-67	193	50	176
<i>Universiteter</i>	<i>-270</i>	<i>635</i>	<i>669</i>	<i>1.034</i>
Københavns Universitet	34	-86	-221	-273
Aarhus Universitet, §19.22	-92	401	261	570
Aarhus Universitet, §19.3	-114			-114
Syddansk Universitet, §19.22	24	7	123	154
Syddansk Universitet, §19.3	-38	-1	1	-38
Roskilde Universitet	17	43	53	113
Aalborg Universitet	131	433	363	927
Copenhagen Business School - Handelshøjskolen	151	71	267	489
Danmarks Tekniske Universitet	-267	-259	-187	-713
DTU Ballerup Campus	-124			-124
IT-Universitetet	8	26	9	43
<i>Maritime institutioner*</i>	<i>-12</i>	<i>-3</i>	<i>0</i>	<i>-13</i>
Aarhus Maskinmesterskole	-2	0	-5	-7
Maskinmesterskolen København	-10	-3	3	-8

Bemærkninger: Balancen inkluderer kun ind- og udgående studerende der udløser internationaliseringstilskud.

*Kun maritime institutioner med udveksling er opført i tabellen. Bemærk at ubalancen for de maritime institutioner er en ubalance i antal udvekslede studerende. De maritime institutioner har imidlertid udvekslingsbalance i tilskudsmæssig forstand, idet den enkelte maritime institution maksimalt har modtaget taxametertilskud for et antal indgående studerende svarende til antallet af udgående studerende på institutionen.

5. Institutionernes bidrag

I afsnittet gennemgås institutionernes besvarelser til de stillede spørgsmål.

5.1. Universiteter

5.1.1. Hvad er institutionens vurdering af den akkumulerede balance for perioden 2013-2015, og hvordan styrer institutionen, at der opnås balance i udvekslingen.

Universiteterne havde i 2013 en mobilitet på 5.327 indgående studerende og 5.057 udgående studerende, der skabte en negativ balance på 270 studerende. Denne trend er skiftet i årene frem til 2015, hvor der i 2014 og 2015 figurerer et overskud på balancen på henholdsvis 635 og 669 studerende. Den store forskel består primært af en markant stigning i den udgående mobilitet med en stigning på ca. 1.000 studerende fra 2013 til 2014. Den samlede balance for perioden 2013-2015 viser et overskud på 1.034 studerende.

Enkelte universiteter kommenterer, at deres underskud i den økonomiske mobilitet skyldes problemer med asymmetri i mobiliteten mellem de forskellige fagområder. Den udgående mobilitet sker inden for det humanistiske og samfundsvidenskabelige område, hvor aktiviteten udløser takst¹³, mens den indgående mobilitet hovedsageligt sker inden for det tekniske og naturvidenskabelige område, hvor aktiviteten udløser takst¹⁴. Det betyder, at selvom der er balance i mobiliteten målt i antal hoveder, så oplever universitetet stadig en økonomisk ubalance.

SDU fremhæver: *”Den økonomiske ubalance, der alligevel kan konstateres, tilskrives forhold som varigheden af de udgående studerendes ophold samt forskelle i mobilitetsmønstre mellem udgående og indgående studerende, således at de indgående optages på fag, der er dyrere/under en anden takstgruppe end tilsvarende for de udgående studerende.”*

Alle universiteter arbejder målrettet på at sikre, at der er balance i deres studentermobilitet. Dette gøres bl.a. ved at monitorere udvekslingsbalancen tæt f.eks. på centralt niveau ved de internationale kontorer eller på fakultetsniveau. Derudover fremfører visse universiteter, at de søger at sprede viden om den aktuelle mobilitetsbalance såvel som prognoser for balance med henblik på at få de forskellige dele af universitetet til samlet at søge en økonomisk balance.

De fleste universiteter anfører, at de opgør mobilitetsbalancen årligt med henblik på at kunne justere balancen i de følgende år for at sikre en samlet balance over de tre år.

¹³ 44.800 kr. i 2015

¹⁴ 94.300 kr. i 2015

Alle universiteter fremfører, at kravet om mobilitetsbalance har medført en række tiltag ved universiteterne. Tiltagene har dels fokuseret på at begrænse antallet af indgående studerende på udvekslingsophold og dels at flere danske studerende skal søge et studierelevant udlandsophold i deres uddannelse. Derudover har flere universiteter igangsat tiltag, der skal optimere udvekslingsaftalerne f.eks. via højere krav til aftalerne og krav om bredere aftaler, som dækker flere fagområder.

AaU fremfører *"Forud for indgåelse af en ny aftale eller en fornyelse af en eksisterende aftale skal man på studienævns- og skoleniveau kvalitetssikre og sandsynliggøre behovet for aftalen. Helt konkret sørger Skolen for at høre de relevante studienævns internationale koordinatore for at sikre, at en efterspørgsel på den konkrete institution eksisterer og man dermed kan forvente, at der etableres en balance mellem ud- og indgående studerende"*.

Næsten alle universiteter fremfører, at de har opsagt udvekslingsaftaler med udenlandske universiteter, hvor der ikke har været tilstrækkelig med gensidighed i udvekslingen. Flere af universiteterne fremhæver, at dette har indebåret, at adskillige udvekslingsaftaler er blevet lukket. Samtidig understreger de fleste universiteter, at de har igangsat en øget screening af eventuelle udvekslingsaftaler, som universitetet overvejer at indgå. Ofte er denne screening koordineret fra centralt hold ved universitetet.

CBS fremfører *"CBS monitorerer udvekslingen nøje og følger op på hver enkelt udvekslingsaftale. Aftaler der giver "underskud" opsiges eller begrænses"*.

Næsten alle universiteter understreger også, at de arbejder intensivt for at styrke den udgående mobilitet ved universitetet. Flere universiteter fremhæver, at de har arbejdet for at minimere de administrative barrierer ift. studieophold i udlandet for danske studerende, f.eks. øget vejledning af studerende, kortere sagsbehandlingstid for ansøgninger om merit og etablering af mobilitets-vinduer, hvor de danske studerende let kan tage et udlandsophold. SDU har etableret et særlig internt taxameter, der skal få fakulteterne til at øge den udgående mobilitet.

RUC fremfører: *"... har universitetet i de seneste år arbejdet målrettet med forbedring af vejledning og kampagner for at promovere udvekslingsmuligheder for egne studerende med det formål at øge den udgående mobilitet, herunder fx udvikling af faste udvekslingspakker med udvalgte partneruniversiteter. Endelig arbejdes kontinuerligt for at etablere nye udvekslingsmuligheder med universiteter, der er attraktive for vores studerende."*

Visse universiteter understreger også, at de har sat fokus på at sikre stærkere udvekslingsaftaler, som har interesse for både universitet og den enkelte studerende. Det betyder bl.a., at der søges om bredere udvekslingsaftaler, hvor flere fakulteter er inddraget, samt at der søges om udvekslingsaftaler med førende udenlandske institutioner, hvor det danske universitet kan konstatere, at flest mulig af deres studerende søger ophold.

Visse universiteter påpeger, at de finder kravet om STÅ og økonomisk balance problematisk ift. internationale aftaler. Et enkelt universitet fremfører, at kravet om balance helt ned på ECTS-point og taxametertakster skaber problemer i samarbejderne, da de fleste udenlandske universiteter generelt opererer med balance i antal studerende. Den danske model med STÅ og økonomisk balance indebærer, at det kun er de meritgivende eksamener, der tæller med i opgørelsen. Det betyder, at studerende der dumper fag ikke meritoverfører, eller ikke tager fuldt

normering opgjort i ECTS. Universiteterne påpeger, at langt hovedparten af de internationale aftaler om mobilitet indgås i antal hoveder og ikke i ECST eller andre måleenheder.

AU fremhæver: ”En af begrundelserne for ”konflikten” i udjævningen af ubalance – økonomisk og i antal studerende – er, at universiteternes balance opgøres efter taxametersatser og ikke i antal semestre, som er den valør, der i praksis anvendes i samarbejder med internationale partneruniversiteter. Mobilitet planlægges i antal semestre pr. studieår, når der forhandles og indgås aftaler mellem partneruniversiteter, der i sagens natur ikke har samme takststrukturer som universiteter i Danmark.”

Et enkelt universitet fremfører, at det synes ubegrundet af balancen mellem ind- og udgående mobilitet opgøres for universitetssektoren som en samlet sektor fremfor for hvert universitet separat.

CBS fremhæver ”Det er bemærkelsesværdigt, at bevillingssystemet lige på dette område er indrettet så aktiviteter, der foregår hos os, reelt udløser bevillinger på de teknisk, naturvidenskabelige områder. Vi kan ikke se nogen grund til denne udligning og vil foreslå, at hvert universitet beholder sin egen balance”.

5.1.2. Er det passende at opgøre balancen over 3-årige perioder?

Universiteterne fremfører alle, at de finder 3-årige perioder for opgørelsen af balancen for passende. Flere understreger, at perioden ikke må være kortere, da det umuliggør en løbende tilpasning af balancen.

ITU fremfører f.eks.: ”ITU finder en 3-årig periode passende. Perioden skal ikke være kortere.”

5.1.3. I tilfælde af ubalance bedes begrundet hvorfor institutionen indgår eller opretholder aftaler med ubalance - herunder bedes vurderet om der er forskel på hovedområder.

Næsten alle universiteter understreger, at de som udgangspunkt ikke indgår eller opretholder udvekslingsaftaler med udenlandske uddannelsesinstitutioner, hvor der er ubalance i udvekslingen, og det danske universitet modtager flere studerende, end der sendes ud.

De fleste universiteter understreger dog samtidig, at det ikke er muligt helt at undgå ubalance i studentermobiliteten. Den væsentligste grund til den utilsigtede ubalance er, at aftaler med udenlandske universiteter ofte skal opsiges med mindst et års varsel. Det danske universitet må derfor ofte acceptere, at en udvekslingsaftale opretholdes et kort stykke tid på trods af, at der er ubalance.

Flere universiteter understreger samtidig, at de undtagelsesvis opretholder udveksling med ubalance af strategiske grunde. Det drejer sig bl.a. om at samarbejdet med det udenlandske universitet medfører andre fordele for det danske universitet. Det drejer sig bl.a. om at samarbejdet:

- Understøtter andre former for samarbejder f.eks. forsknings- eller ph.d.-samarbejde.
- Understøtter opbygningen af nye større strategiske samarbejder.
- Bidrager med meget kvalificerede indkommende studerende.
- Bidrager til at rekruttere kandidater og ph.d.-er til det danske universitet.

- Understøtter samarbejde med meget stærke udenlandske studerende, som universitetet ønsker samarbejde med, men som de danske studerende ikke ønsker ophold på.
- Fremmer diversitet i studenterpopulationen. Visse universiteter vil i den forbindelse ikke udelukke studerende fra nationer, som ikke er prioriteret som destination blandt egne studerende.

DTU fremfører: *”I en række tilfælde modtager DTU udvekslingsstuderende med et meget højt fagligt niveau fra fremragende institutioner i udlandet, som DTU primært af sproglige årsager ikke i samme omfang sender studerende til. Det gælder fx i DTU’s udveksling med franske partnerinstitutioner, herunder de franske Grand Ecoles, som er udprægede elite-institutioner. Franske studerende er den nationalitet, der opnår de højeste karaktergennemsnit af alle nationaliteter på DTU. De bidrager fagligt såvel som på anden vis til, at DTU i dag har et meget stærkt internationalt læringsmiljø. De bidrager imidlertid også til ubalance.”*

AaU fremhæver: *”Desuden finder vi det vigtigt, at man ikke udelukker studerende fra nationer, som ikke er prioriteret som destination blandt egne studerende”.*

Endelig skal det nævnes, at de brede universiteter med mange fakulteter og institutioner anfører, at forskellene i mobiliteten mellem de forskellige fagområder indebærer visse udfordringer for universitetet som en helhed.

5.1.4. Hvilken betydning har ordningen for universiteternes indgåelse af bilaterale og multilaterale udvekslingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner?

Langt de fleste universiteter understreger, at ordningen har betydet, at universiteterne har skåret væsentligt i antallet af udvekslingsaftaler, ligesom ordningen har betydet en hård opbremsning i etableringen af nye aftaler.

Visse universiteter påpeger, at ordningen til en vis grad udfordrer multilaterale udvekslingsaftaler, hvilket kan undergrave institutionernes deltagelse i større samarbejder med flere udenlandske universiteter, da det i disse multilaterale samarbejder kan være sværere at indskrive danske særkrav om f.eks. gensidighed i mobilitet mellem de danske og de udenlandske partnere. Det er derfor svært at styre mobiliteten mellem de deltagende universiteter, hvorfor multilaterale udvekslingsaftaler let kan betyde en negativ mobilitetsbalance for det danske universitet. Visse universiteter påpeger, at dette særligt kan være problematisk ift. universitetets deltagelse i Erasmus + multilaterale udvekslingssamarbejder.

5.1.5. Har udvekslingsaftalerne ændret indhold eller omfang? Hvad er antal og omfang af aftaler i forhold til inden lovens indførelse?

Ordningen har, som også beskrevet tidligere, betydet, at universiteterne har skåret kraftigt i udvekslingsaftalerne. Visse universiteter fremfører i den anledning, at de har ændret visse samarbejdsaftaler med udenlandske universiteter til aftaler uden studentermobilitet, og disse aftaler består nu udelukkende af aftaler om f.eks. underviserudveksling og projektsamarbejder.

Flere universiteter understreger, at ordningen indebærer væsentlige konsekvenser ift. udvekslingsaftaler under Erasmus +. Kravet om balance mellem ind- og udgående

studentermobilitet indebærer, at der er kommet et ekstra fokus på at få flere danske studerende til at tage et studieophold i udlandet. Det medfører, at universiteter i højere grad skal sikre udvekslingsophold i lande og ved universiteter, som de danske studerende finder relevante. Det betyder overordnet set, at der er kommet en langt større fokus på udveksling til engelsksprogede lande, som er efterspurgt af de danske studerende. Det betyder samtidig, at universiteterne fravælger udvekslingsaftaler med universiteter i Central-, Øst- og Sydeuropa.

AU fremfører: "Øst- og sydeuropæiske partnerhenvendelser afvises til fordel for aftaler med nordiske og nordeuropæiske partnere samt partnere i engelsksprogede lande uden for EU – lande, som vi traditionelt modtager mange indgående studerende fra, men som vore egne studerende ikke nødvendigvis prioriterer at rejse til".

Et enkelt universitet påpeger endvidere, at ordningen gør det svært at etablere og opretholde udvekslingssamarbejder med flere af de lande, hvor UFM deltager i de såkaldte innovationscentre. Det drejer sig særligt om Brasilien, Sydkorea, Indien, Vietnam og Kina, hvor det kan være svært at sikre udbud på engelsk til de studerende, som det danske universitet udsender.

AaU fremhæver: "Vi oplever en stor forskel på, i hvilke lande egne studerende ønsker at gennemføre et studieophold sammenlignet med hvilke nationer, som de indkommende studerende kommer fra. Desuden finder vi det vigtigt, at man ikke udelukker studerende fra nationer, som ikke er prioriteret som destination blandt egne studerende. Samtidig opretholder vi aftaler med universiteter i populære lande, da vi ellers vil se et dyk i antallet af udgående studerende, eller at der vælges udlandsstipendium".

Flere af universiteterne understreger i den forbindelse, at universiteternes udvekslingsaftaler også er kommet under pres fra udlandsstipendieordningen, hvor den studerende kan få stipendie til at betale deltagerafgift ved et semesterophold i udlandet. Det enkelte universitet kan derfor opleve, at en studerende fravælger universitetets udvekslingsaftale og i stedet vælger et semesterophold formidlet af uddannelsesagenter i Danmark f.eks. EDU Danmark. Nogle universiteter understreger endvidere, at udlandsstipendieordningen undergraver muligheden for at etablere/fastholde udvekslingsaftaler med relevante udenlandske universiteter. Det argumenteres, at det udenlandske universitet fravælger udvekslingsaftaler, da de kan modtage danske studerende mod betaling i stedet for. Det bemærkes dog fra AU, at ovenstående ikke skal forstås som et udtryk for et ønske om udlandsstipendieordningens afskaffelse, men derimod om en øget strategisk anvendelse af udlandsstipendieordningen herunder ift. obligatoriske og frivillige forløb i udlandet.

SDU fremhæver: "SDU oplever derudover, at Udlandsstipendieordningen har en negativ effekt på universitetets mulighed for at indgå nye, attraktive udvekslingsaftaler samt fastholde eksisterende attraktive aftaler".

AU fremhæver: "Indsatsen på at øge den udgående mobilitet i balanceregnskabet udfordres af det liberale regelsæt knyttet til korte meritophold finansieret via udenlandsstipendieordningen. Da de studerende har adgang til egen finansiering i samarbejde med bl.a. EDU Danmark er AU's muligheder for at indgå udvekslingsaftaler med attraktive angelsaksiske partnere erfaringsmæssigt begrænsede."

5.1.6. Hvilken betydning har ordningen for indgåelse af samarbejdsaftaler om obligatoriske eller frivillige forløb med de udenlandske uddannelsesinstitutioner? Eventuelle kommentarer fra øvrige institutioner om indgåelse af parallelforløb og fælles uddannelser.

Flere universiteter fremhæver, at balanceordningen kun har haft mindre betydning for indgåelse af samarbejdsaftaler om obligatoriske og frivillige forløb med udenlandske uddannelsesinstitutioner. Et par universiteter fremhæver, at de har begrænsede erfaringer med balanceordningen og obligatoriske og frivillige forløb.

Visse universiteter knytter dog en række kommentarer til problemstillingen. Det påpeges, at princippet om balance er en barriere for obligatoriske og frivillige forløb, da en ubalance i disse forløb skal afholdes af det deltagende danske universitet. Det væsentligste problem ifølge visse universiteter eksisterer ift. frivillige og obligatoriske forløb, hvor der deltager flere end to universiteter. Det påpeges, at det i disse tilfælde ikke er muligt at styre mobiliteten til og fra det danske universitet.

Aarhus Universitet fremfører: *"udvekslingsprincippet og kravet om økonomisk balance (er) ikke foreneligt med de multilaterale uddannelsessamarbejder, der etableres efter reglerne om obligatoriske og frivillige forløb i udlandet. De studerende har her mulighed for at vælge mellem forskellige mobilitetsspor/faglige specialiseringer mv., der hver især indebærer studieophold på to eller flere af de deltagende universiteter. I praksis har det vist sig, at det i disse konstellationer ikke er muligt, at dimensionere strømmen af individuelle studerende, så der i den deltagende studentermasse opnås reciprocitet".*

Det påpeges endeligt af et universitet, at etablering og drift af frivillige og obligatoriske forløb i forvejen er forholdsvis ressourcekrævende. Dette skyldes, at der i disse forløb skal koordineres mellem f.eks. forskellige landes lovgivning, institutionernes egne regler og traditioner samt de enkelte uddannelsers rammer.

DTU fremfører: *"..... vanskeligt konkret at styre danske og udenlandske studerendes søgemønstre og dermed sikre balance i optaget. Så længe balancekravet eksisterer i sin nuværende form, må DTU derfor anse en potentiel ubalance på den enkelte fællesuddannelse som en omkostning ved denne type samarbejder, som må bæres for at kunne indfri mere overordnede strategiske mål."*

Visse universiteter fremfører på baggrund af ovenstående problemstillinger, at det eksisterende regelsæt hindrer etablering af internationale uddannelsessamarbejder, og som følge heraf efterlyser de en regelændring, hvor obligatoriske og frivillige forløb i udlandet i en vis grad undtages af balanceprincippet. Et universitet henviser bl.a. til, at der er etableret særlige regler for universiteters deltagelse i de såkaldte Erasmus Mundus fælles uddannelsesforløb (har skiftet navn til Erasmus + Master Programme).

5.1.7. Har det givet mere frihed og fleksibilitet til at planlægge internationale samarbejder, at universiteterne har fået hjemmel til at finansiere indgående udvekslingsstuderende, der indskrives ud over balancen?

Alle universiteter fremhæver, at hjemlen til at finansiere indgående udvekslingsstuderende, der indskrives ud over balancen har givet universiteterne øget frihed til at kunne indgå strategiske

aftaler om udveksling. De fleste universiteter fremfører dog samtidig, at de kun har benyttet sig af muligheden i begrænset omfang. Et par universiteter understreger, at muligheden giver en frihed og fleksibilitet, som er af afgørende betydning for at fastholde eller etablere strategiske samarbejdsaftaler om bl.a. udveksling.

KU fremhæver: ”KU ser positivt for muligheden for selv at kunne finansiere indgående udvekslingsstuderende, da det giver frihed til at kunne indgå strategiske aftaler om udveksling, hvor det ikke er muligt at opnå balance.”

5.1.8. Hvilke aftaler har universitet indgået og finansieret, der er udover balancen?

Flere universiteter angiver konkrete strategiske samarbejder med udenlandske universiteter, hvor det danske universitet konkret finansierer indgående mobilitet udover balancen. Finansieringen sker hovedsageligt ud fra strategiske hensyn, som det også fremgår af punkt 4.1.5.

SDU fremhæver: ”Accept af øget indkommende mobilitet i visse år for at kunne fastholde gode og attraktive partnere, mod så i andre år at kunne sende flere studerende. Der er fokus på fleksibilitet med henblik på at kunne styrke og øge internationaliseringsgraden.”

KU fremhæver et langvarigt samarbejde om et obligatorisk forløb med tre andre europæiske universiteter om en kandidatuddannelse. SDU fremhæver samarbejde med Universität Flensburg og Fachhochschule Flensburg, hvor der er ifølge aftalerne skal være gensidighed i udvekslingen, men hvor SDU accepterer en vis ubalance.

- 5.1.9. Med lov 520 er indført muligheden for, at studerende på selvarrangerede ophold uden for en udvekslingsaftale tæller med i balancen. Hvor stort er dette antal?**
- a. Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget antoges aktiviteten på tidspunktet for vedtagelse af L520 at være begrænset. Hvis dette ikke længere er tilfældet, hvad skyldes dette?**
 - b. I hvilke lande optjener de studerende i så fald deres merit?**
 - c. Har universitetet viden om, hvordan de studerende bliver opmærksomme på muligheden for at blive indskrevet ved visse udenlandske universiteter, uden deltagerbetaling og udenom en aftale? Oplyser universitetet om denne mobilitet?**

Omfanget af aktivitet for studerende, som benyttede muligheden for at tage på korte studieophold i udlandet uden om en udvekslingsaftale og uden udlandsstipendium, er ifølge universiteternes oplysninger højest på AU, hvor aktiviteten svarede til 37,8 STÅ i 2015, og KU hvor 258 studerende tog på selvarrangerede ophold uden udlandsstipendium og uden om en udvekslingsaftale. For KU var mere end halvdelen af disse ophold på under tre måneder. En del af de studerende var desuden ikke danske statsborgere eller på praktik eller klinikophold, der ikke har undervisningsafgift. De øvrige universiteter oplyser, at der er et begrænset antal studerende, som benytter sig af muligheden.

De studerende på selvarrangerede ophold uden udlandsstipendium optjener ifølge universiteterne deres merit i en bred landegruppe. KU fremhæver dog svenske institutioner ved øresundsregionen, SDU fremhæver europæiske lande, mens AAU fremhæver engelsktalende lande.

Universiteterne har generelt begrænset viden om, hvordan de studerende bliver opmærksomme på muligheden for at blive indskrevet uden deltagerbetaling og udenom en aftale.

Universiteterne informerer generelt om muligheden. AU oplyser dog kun, hvis den studerende henvender sig, og DTU oplyser ligeledes ikke af egen drift. RUC oplyser om alle muligheder for studieophold i udlandet også online.

5.1.10. Opsummering universiteter

Universiteterne er enige om, at det er passende at opgøre balancen over en 3-årig periode. Det påpeges at perioden ikke må være kortere.

Universiteterne fremhæver, at arbejdet med at overholde balanceordningen har medført væsentlige ændringer i universiteternes arbejde med studenterudveksling med udenlandske universiteter. Først og fremmest fremfører de danske universiteter, at de er blevet mere restriktive i forhold til indgåelse af udvekslingsaftaler, og aftaler, der har ført til negativ balance i udvekslingen, er som hovedregel blevet opsagt. Derudover har næsten alle universiteterne styrket arbejdet med at sende deres egne studerende af sted på udlandsophold.

Universiteterne fremhæver samtidig, at overholdelsen af balanceordningen påvirker universiteternes internationale arbejde. Det sker først og fremmest ved, at universiteterne meddeler, at balanceordningen medfører en prioritering af udvekslingsaftaler med engelsktalende lande, da det er i disse lande, at de danske studerende ønsker udlandsophold. Det betyder, at universiteterne i mindre grad kan søge udvekslings- og samarbejdsaftaler med ikke engelsktalende EU/EØS-lande samt de nye vækstlande som f.eks. Kina, Vietnam og Brasilien. Flere universiteter påpeger, at overholdelsen af balanceordningen derved medfører en nedgang i universiteternes brug af Erasmus + aftaler. De fleste universiteter fremfører dog, at muligheden for selv at finansiere ubalancer uden tilskud har givet universiteterne en frihed til at fastholde strategisk relevante aftaler trods ubalance i studentermobilitet.

Visse universiteter fremhæver endvidere, at overholdelse af balanceprincippet kan være problematisk i forhold til danske universiteters deltagelse i multilaterale uddannelsessamarbejder/udvekslingsaftaler, hvor der er flere end to deltagende universiteter. Universiteterne fremhæver, at det er sværere at styre mobiliteten mellem flere universiteter, end når der er tale om en bilateral aftale mellem to universiteter. Visse universiteter påpeger, at det i praksis ikke er muligt at styre mobiliteten, hvis obligatoriske og frivillige forløb giver de studerende mulighed for at vælge forskellige specialiseringer. Herunder påpeges det, at det i multilaterale aftaler (med f.eks. frivillige og obligatoriske forløb) er svært at få udenlandske universiteter til at tage hensyn til særlige danske forhold om f.eks. gensidighed i udveksling.

5.2. Professionshøjskoler

5.2.1. Hvad er institutionens vurdering af den akkumulerede balance for perioden 2013- 2015? Og hvordan styrer institutionen, at der opnås balance i udvekslingen?

Professionshøjskolerne indledte den treårige periode med 395 flere ind- end udgående studerende i 2013. Dette underskud var i 2015 blevet vendt til et overskud på 129, således at der i perioden samlet var 200 flere ind- end udgående studerende. Resultatet afspejler en reduktion i den indgående mobilitet fra 1.499 i 2013 til 959 i 2015, samt en stigning i den udgående mobilitet fra 1.104 til 1.088 i samme periode.

Flere professionshøjskoler fremhæver, at deres grundlæggende udfordringer ift. det nuværende balanceprincip er, at flere udgående studerende kommer på ophold, der er kortere end 3 måneder og derfor ikke tæller med i balancen.

UCL, der har en negativ balance på 122 for perioden fremhæver således, at: *”UCL samlet set i perioden 2013-2015 har haft 599 studerende på udlandsophold af mindst 2 ugers varighed, mens UCL har modtaget 386 studerende fra udlandet på ophold af mindst 2 ugers varighed. Dette viser, at hvis kriteriet for balancekravet var en kortere periode, der i højere grad matchede de vilkår professionshøjskolerne er underlagte qua studieordningernes modul- og fagstrukturer, så ville balancekravet bedre kunne imødekommes.”*

Det fremgår af flere af besvarelsenerne, at konsekvensen af dette er, at professionshøjskolerne i vidt omfang fokuserer på at tilpasse de eksisterende aktiviteter, så de passer til balancekravet. Således fokuseres der flere steder på at tvinge de studerende til at tage praktik i udlandet via en partnerinstitution, fordi det er en forudsætning for at praktikopholdet tæller med i balancen.

VIA har forsøgt at løse udfordringen med de korte ophold i udlandet, ved at udvikle tilbud om korte ophold til de udenlandske studerende i Danmark.

”For at øge fleksibiliteten i de aftaler, som VIA indgår med lande, der er attraktive for vores studerende, har VIA øget udbuddet af Summer Schools og andre tilbud, som kan sikre gensidigheden i udvekslingsaftalerne, uden at partnerinstitutionerne skal sende studerende i hele semestre, hvilket ikke altid er muligt. Herudover er udbuddet af kortere udlandsophold til VIAs egne studerende øget på flere uddannelser i et forsøg på at øge den udgående aktivitet på netop disse uddannelser.”

En enkelt institution fremhæver, at den positive balance også er et problem for institutionen, fordi det leder til et tab af STÅ.

Professionshøjskolerne styrer balancen gennem en kombination af central kontrol og decentralt ansvar. Balancen monitoreres centralt på institutionen, ofte i et samarbejde mellem det internationale kontor og økonomikontoret, mens man ude på uddannelserne har et ansvar for at sikre balancen.

UC Nordjyllands svar er et typisk eksempel og fremhæver: *”UCNs økonomiske afdeling monitorerer institutionens overordnede balance, hvortil det enkelte uddannelsesområde samtidigt har ansvar for opnåelse af balance på den enkelte uddannelse. Dette vil*

fremadrettet styrkes gennem involveringen af UCNs internationale afdeling, som også skal gennemgå balancer ift. de enkelte aftaler.”

Næsten alle professionshøjskoler fremhæver, at de som led i arbejdet med at sikre balance mellem indgående og udgående mobilitet har arbejdet målrettet på, at der som udgangspunkt skal være balance i den enkelte aftale om udveksling. Det har de fleste steder betydet, at aftaler med permanent ubalance er blevet opsagt i stort tal.

VIA fremhæver: *”Derudover har VIA aktivt søgt at reducere kraftigt i antallet af indgående studerende siden 2013. Således blev antallet af indgående studerende i 2014 og 2015 reduceret til mindre end antallet af udgående studerende i et forsøg på at ”indhente” den ubalance, som eksisterende før indførelsen af balancekravet”.*

Flere professionshøjskoler har fremført, at det har været uhyre vanskeligt både at få præciseret opgørelsesmetoder for balancekravet og at gennemskue, hvordan en evt. ubalance skal beregnes. Som konsekvens har det været tilsvarende vanskeligt at tilrettelægge de internationale aktiviteter i overensstemmelse med balancekravets betingelser. Som institution opleves dette forløb som utilfredsstillende.

Balancen på de enkelte aftaler evalueres flere steder en gang årligt, og der arbejdes med at indgå aftaler, der kan opsiges med kort varsel, hvis de viser sig at have tendens mod en negativ ubalance. Det går også igen, at institutionerne arbejder målrettet på at indgå aftaler med populære destinationslande.

Derudover er der betydelig variation i tiltagene fra institution til institution. På en enkelt institution har man således i slutningen af perioden helt aflyst de fleste af sine engelsksprogede semestre for at rette op på ubalancen. Andre steder har man indført lofter for antallet af indgående studerende for hver uddannelse eller skrappe sprogekrav til de indkommende studerende.

Der arbejdes målrettet på at øge antallet af udlandsophold af 3 måneders varighed, fordi det er, hvad der kræves for at få balance, ligesom der arbejdes på, at praktik i udlandet skal ske gennem en partnerinstitution, fordi det også er en forudsætning for at praktikken indgår i balancen.

Et eksempel er UC Lillebælt, der bl.a. har planlagt følgende initiativer:

”- Alle uddannelser skal arbejde målrettet på at øge antallet af udgående studerende af min. 3 måneders varighed og aftalen indgås med en uddannelsesinstitution i udlandet.

-De nuværende praktikophold af min. 3 kalendermåneders varighed med UCL som staminstitution skal omlægges i takt de muligheder der etableres i form af samarbejde med udvalgte partnere, sådan at disse fremadrettet sker gennem en partner uddannelsesinstitution.”

Et redskab er mobilitetsvinduer, som gør det nemmere for de studerende at indpasse et udlandsophold i deres studieforb. UC Lillebælt har således pålagt alle uddannelser at udvikle og implementere mobilitetsvinduer. Et andet konkret tiltag, som går igen flere steder, er at indgå aftaler med populære destinationslande og fokusere på institutioner med engelsksprogede kurser.

Mens dette kan være positivt ift. at øge den udgående mobilitet, så er der også en klar begrænsning i variationen af udbuddet, hvor der bliver færre muligheder for de studerende som kunne ønske at studere på et andet sprog end engelsk.

5.2.2. Er det passende at opgøre balancen over 3-årige perioder?

Professionshøjskolerne fremfører, at det er positivt at opgøre balancen over en længere periode.

En enkelt institution forslår dog, at forlænge perioden yderligere, fordi en længere opgørelsesperiode (fx 5 år) umiddelbart vil være mere hensigtsmæssig, da 5 år vil give partnerinstitutionerne større sikkerhed ift. de danske professionshøjskolars forpligtelser og derved gøre de danske institutioner mere attraktive. Derudover vil en femårig periode give mere tid til at balancen i aftalerne får effekt. Det påpeges at tiltag for at sikre balance i en aftale oftest først vil have effekt et til to år efter.

5.2.3. I tilfælde af ubalance bedes begrundet hvorfor institutionen indgår eller opretholder aftaler med ubalance – herunder bedes vurderet om der er forskel på hovedområder?

Professionshøjskolerne melder stort set alle sammen, at de i sjældne tilfælde indgår eller opretholder aftaler med ubalance af strategiske hensyn. De fleste melder også om, at der er forskel på mulighederne for at sende og tiltrække indenfor de forskellige områder, hvorfor man kan have aftaler med negativ ubalance på f.eks. business eller teknologi, fordi man ved, at der vil være overskud på udvekslingen på pædagog eller sygeplejerske.

UC Nordjylland fremfører: *"Der er stor forskel på mulighederne indenfor de respektive uddannelsesområder. UCN har succes med tiltrækning af udenlandske studerende på en række business og teknologiuddannelse, hvilket kan modsvares af udgående studerende på f.eks. sygeplejerske, lærer- og pædagoguddannelserne."*

Visse professionshøjskoler fremhæver endvidere, at de har oversøiske udvekslingsaftaler, hvor de accepterer, at de kun modtager studerende og ikke sender danske studerende af sted. Professionshøjskolerne fremhæver, at de accepterer ubalancen af strategiske årsager, da det giver adgang til institutioner og studerende fra lande uden for EU/EØS, hvilket bidrager til at stabe et internationalt læringsmiljø ved de danske uddannelser. Samtidig fremhæver en enkelt professionshøjskole, at accept af ubalance ift. udvekslingsaftale med institutioner uden for EU/EØS kan give en rekrutteringsplatform ift. meget talentfulde studerende.

UC SYD fremhæver: *"På UC SYD har vi enkelte oversøiske aftaler, som fx med Kina, hvorfra vi pt kun modtager studerende. Dette giver en ubalance i mobiliteten, som vi får opvejet igennem de europæiske aftaler. Når vi vælger at opretholde sådanne aftaler, er det et strategisk valg ift. at tiltrække internationale talenter til UC SYD fra helt anderledes kulturer og derigennem styrke vores eget internationale læringsmiljø."*

5.2.4. Hvilken betydning har ordningen for institutionernes indgåelse af bilaterale og multilaterale udviklingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner?

Det er et gennemgående træk, at institutionerne har fået et langt skarpere fokus på balancen i de enkelte aftaler, at der er blevet opsagt en lang række aftaler og at der fokuseres på at indgå aftaler med institutioner, der ligger i lande de danske studerende gerne vil til, og som udbyder kurser på engelsk.

Flere professionshøjskoler fremhæver i den forbindelse, at balanceordningen har den konsekvens, at professionshøjskolerne har reduceret i antallet af Erasmus + udvekslingsaftaler. De danske studerende søger, som tidligere beskrevet, hovedsageligt mod uddannelsesinstitutioner i engelsktalende lande, hvorfor professionshøjskolerne særligt oplever en negativ ubalance i udvekslingsaftaler med ikke-engelsktalende lande i EU/EØS.

Danmarks Medie- og Journalisthøjskole fremhæver: *"De almindelige bilaterale aftaler nemt bliver styret af, at aftaler må blive lavet med universiteter fra de lande, de studerende gerne vil til. Det giver ubalance i den geografiske fordeling" og "Igen ser vi, at den største interesse for de studerende er at få stipendier til at komme udenfor Europa, og ikke benytte Erasmus og Nordplus stipendierne til at tage til vores europæiske partnere."*

Mens det kan medvirke til at øge den samlede udgående mobilitet, at der kommer flere aftaler med poplære destinationer og/eller institutioner med udbud på engelsk, så er den negative konsekvens at mulighederne begrænses for de i forvejen få studerende, der ønskede at læse i andre lande og på andre sprog end engelsk.

Enkelte professionshøjskolerne fremhæver, at de danske institutioners kraftige reduktion af udvekslingsaftaler med ubalance har medført, at potentielle samarbejdspartnere vurderer, at det er usikkert at have udvekslingsaftale med de pågældende danske professionshøjskoler, hvorfor de udenlandske partnere fravælger de danske institutioner.

VIA fremhæver: *"Den kraftige reduktion har endvidere medført, at andre partnerinstitutioner har vurderet det mere sikkert at indgå aftaler med andre institutioner i Europa og dermed har opsagt eller valgt ikke at genforhandle sin aftale med VIA University College. Dette har betydet, at tilgangen af udvekslingsstuderende er faldet mere end VIA havde forudset. Konsekvensen heraf har været, at VIA University College har haft endnu større fokus på at fastholde nuværende partnerskaber."*

5.2.5. Har udvekslingsaftalerne ændret indhold eller omfang? Hvad er antallet og omfang af aftaler i dag i forhold til inden lovens indførelse?

Der er en tendens i retning af en mindre varieret sammensætning af partnerinstitutioner, færre europæiske partnere og færre sprog, således at den indgående mobilitet bliver mindre varieret, og den udgående får færre forskelligartede muligheder at vælge imellem.

Flere steder arbejdes der på at opfylde det formelle krav om at udlandsopholdet skal vare 3 måneder og praktikaftalen skal indgås via en partnerinstitution. Flere professionshøjskolerne

understreger i den forbindelse, at balanceordningen har haft konsekvenser ift. mere fleksible udvekslingsaftaler.

Derudover oplyser visse professionshøjskoler, at de i dag i højere grad søger at indgå udvekslingsaftaler af kortere varighed, hvorved det bliver lettere at afslutte udvekslingsaftaler, som viser sig ikke i at være i balance. Et par institutioner påpeger i den forbindelse, at de næsten udelukkende ønsker aftaler, der kun har et års varighed eller som opsiges med et års varsel.

VIA fremhæver: *"Konsekvensen af balancekravet er i midlertid, at VIA har set sig nødt til enten kun at indgå 1-årige aftaler eller indgå aftaler, der kan opsiges med 1 års varsel med alle vores udenlandske partnerinstitutioner, for dermed at sikre, at alle pladser bliver besat, hvis den udgående aktivitet skulle stige. Dette vanskeliggør imidlertid også samarbejdet med de udenlandske partnerinstitutioner, da en løbende justering betyder, at de udenlandske institutioner bliver usikre på, hvor mange pladser VIA University College kan tilbyde deres studerende."*

5.2.6. Opsummering professionshøjskoler

Alle professionshøjskoler udtrykker tilfredshed med, at balancen opgøres over en 3-årig periode. Der er endvidere en professionshøjskole, der foreslår, at balancen skal opgøres over en 5-årig periode. Institutionen finder, at en 5-årig periode vil give de danske institutioner mere tid til at justere ubalancer og derved gøre de danske institutioner til en mere attraktiv partner for udenlandske uddannelsesinstitutioner.

Flere professionshøjskoler har fremført, at det har været uhyre vanskeligt både at få præciseret opgørelsesmetoder for balancekravet og at gennemskue, hvordan en evt. ubalance skal beregnes.

I lighed med de øvrige videregående uddannelsessektorer oplyser professionshøjskolerne, at efterlevelsen af balanceordningen har medført, at skolerne har justeret deres udvekslingsaftaler. Først og fremmest meddeler professionshøjskolerne, at de har opsagt aftaler, der har medført negativ balance for professionshøjskolerne. Flere professionshøjskoler fremhæver, at det større fokus på gensidighed i udvekslingsaftaler indebærer, at professionshøjskolerne i en vis grad fravælger udvekslingsaftaler med institutioner i ikke-engelsktalende EU/EØS-lande og nye vækstlande. Professionshøjskolerne påpeger, at der kommer en prioritering af engelsktalende lande i institutionernes samlede udvekslingsaftaler, hvilke bl.a. har konsekvenser for institutionernes brug af Erasmus+ aftaler.

Flere professionshøjskoler oplyser, at efterlevelsen af balanceordningen også ad andre veje påvirker professionshøjskolerne internationale arbejde og udvekslingsaftaler. Skolerne påpeger, at det er en grundlæggende udfordring, at balanceordningen fokuserer på ophold over 3 måneder. Mange professionshøjskoler har opereret med udgående mobilitet under 3 måneder, hvilket ikke tæller med i balancen. Flere skoler arbejder på at tilpasse den udgående mobilitet til ophold over 3 måneder. Derudover påpeger flere professionshøjskoler, at praktikophold i udlandet ikke tælles med i balance medmindre praktikken sker via en partnerinstitution. Flere skoler har derfor søgt, at praktikophold gennemføres via en udenlandsk partnerinstitution. Det enkelte udenlandske praktikophold skal derfor koordineres via både hjeminstitutionen og en udenlandsk partnerinstitution, hvis det skal indgå i balanceregnskabet.

Endelig er der flere professionshøjskoler, der påpeger, at de oplever, at danske professionshøjskoler anseelse som samarbejdspartnere forringes af efterlevelsen af balanceordningen. Professionshøjskolernes ønske om konkret balance i hver aftale, ønske om korttidsaftaler samt ønske om mulighed for hurtigt opsigelse af aftaler medfører ifølge flere skoler, at udenlandske uddannelsesinstitutioner fravælger danske institutioner som partnere.

5.3. Erhvervsakademier

5.3.1. Hvad er institutionens vurdering af den akkumulerede balance for perioden 2013-2015 og hvordan styrer institutionen, at der opnås balance i udvekslingen

Erhvervsakademierne havde i 2013 en mobilitet på 488 indgående studerende og 457 udgående studerende, der resulterede i en negativ balance på i alt 31 studerende. Denne tendens fortsætter i 2014, hvor den negative balance udgjorde 39 studerende. I 2015 er der et overskud på balancen på 62 studerende. Den samlede balance for perioden 2013-2015 er et underskud på 8 studerende.

Alle erhvervsakademier anerkender tendensen i de oplysninger om mobilitet, som Uddannelsesstyrelsen har fremlagt. Visse af akademierne har justeringer og kommentarer til oplysninger, men det ændrer ikke substantielt ved balancen mellem ind- og udgående studerende.

Erhvervsakademierne er alle meget fokuserede på at sikre balance i den ind- og udgående mobilitet og flere af akademierne påpeger, at de i periodens sidste år opnår balance. Flere akademier påpeger at akademierne på kort sigt har svært ved at ændre på en evt. ubalance fra starten af perioden, da akademiernes studentermobilitet ofte er baseret på længerevarende aftaler og strategiske beslutninger.

EA Sydvest fremhæver: ”Generelt har perioden været præget af, at det var første gang, vi som institution skulle arbejde med balance i udveksling. Der var langt ind i opgørelsesperioden usikkerhed omkring opgørelsesprincipperne, hvilket har gjort det vanskeligt at tilpasse udvekslingen til de nye regler. Det var samtidig vanskelig på kort sigt at ændre på den ubalance vi havde i begyndelsen af perioden, da vores mobilitet er baseret på længerevarende aftaler og strategiske beslutninger.”

Et enkelt erhvervsakademi påpeger, at det findes problematisk, at balanceprincippet indebærer, at der kommer et stort fokus på kvantitet. Erhvervsakademiet finder, at det vil være mere hensigtsmæssigt, hvis fokus mere var på, hvordan akademierne arbejder på at internationalisering og mobilitet bidrager til internationale erhvervskompetencer og international viden i læringsforløbene.

Endelig påpeger et erhvervsakademi, at spørgsmålet ikke er relevant for akademiet, da der ikke er udbud på engelsk og derfor ikke er lavet udvekslingsaftaler med udenlandske institutioner.

Alle erhvervsakademier oplyser, at de har arbejdet på at sikre gensidighed i studentermobiliteten og næsten alle akademier oplyser, at de har opsagt udvekslingsaftaler med udenlandske

uddannelsesinstitutioner, hvor akademierne har konkluderet, at de modtog flere studerende end de sendte af sted. Flere akademier understreger nu, at de tilstræber, at alle deres udvekslingsaftaler har balance i sig selv.

EA Sydvest fremfører: *"I forbindelse med indførelsen af balancekravet har vi gennemgået vore partnerskaber og opsagt samarbejdet med partnere som vore studerende ikke viste interesse for."*

Flere akademier fremhæver endvidere, at de har igangsat procedurer, der skal monitorere og styre balancen løbende. Akademierne påpeger dog samtidig, at det er meget svært at styre balancen, da der er mange ubekendte faktorer ift. balance i studentermobilitet. Flere akademier påpeger, at akademierne relativt sent får viden om de studerendes (både deres egne og deres partnerinstitutioners studerende) interesse for studieophold, samt at akademierne ofte oplever større udsving i de studerendes interesser i udlandsophold. Et akademi understreger på den baggrund, at akademiet kun kan styre balancen på de store linjer, mens finjustering er helt umulig.

KEA fremfører: *"Overordnet set opgøres balancen mellem ind- og udgående udvekslingsstuderende på KEA på institutionsniveau. Det vil sige, at ubalance på enkelte uddannelser ikke får betydning, hvis der samlet er balance i mobilitetsregnskabet. For at sikre, at der ikke sker et skred i balancen (fx for mange indgående studerende) koordinerer de fire internationale koordinatore – hver ansvarlig for udveksling på et programområde – antallet af nomineringer ift. indgående og udgående studerende om foråret og om efteråret."*

Flere akademier understreger samtidig, at de har opprioriteret fokus på at få flere af deres studerende af sted på studieophold i udlandet via f.eks. kampagner/markedsføring, bedre vejledning og indskrivning af udenlandske praktikophold ved udenlandske uddannelsesinstitutioner (hvorved det kan indgå i balancen). Derudover har flere erhvervsakademier søgt at ændre administrative procedure og studieplanerne for at gøre det lettere for danske studerende at komme af sted på udlandsophold.

5.3.2. Er det passende at opgøre balancen over 3-årige perioder?

Næsten alle akademier finder den 3-årige periode for opgørelse af balance i studentermobiliteten for passende. Et par akademier understreger, at de gerne så perioden udvidet til 5 år, da det vil give akademierne bedre tid til at justere deres udvekslingsaftaler. Et akademi påpeger i den forbindelse, at de fleste af akademiets Erasmus + aftaler er af minimum 3 års varighed.

CPH Business fremhæver: *"CPH Business indstiller, at perioden udvides til en 5-årig periode, således at man rent faktisk kan nå at reagere hensigtsmæssigt i forhold til de studerende og udenlandske partnere, idet et udlandsophold planlægges lang tid i forvejen."*

5.3.3. I tilfælde af ubalance bedes begrundet hvorfor institutionen indgår eller opretholder aftaler med ubalance - herunder bedes vurderet om der er forskel på hovedområder

De fleste erhvervsakademier understreger, at de er meget fokuseret på at sikre balance i alle deres udvekslingsaftaler. Visse erhvervsakademier fremhæver, at de undtagelsesvis accepterer en ubalance. Begrundelse for denne ubalance er bl.a., at

- Erhvervsakademiet ønsker mere diversitet i studentersammensætningen på akademiet og derved styrke den indbyggede internationalisering ved akademiet (det såkaldte internationalisation at home).
- Udvekslingsaftale giver adgang til dygtige udenlandske studerende, der kan højne kvaliteten af undervisningen ved akademiet.
- Samarbejdet med de udenlandske uddannelsesinstitutioner bidrager til andre prioriteter ved akademiet, f.eks. samarbejder om e-learning, faglige samarbejder blandt undervisere og muligheden for at akademiets studerende kan komme på kortere ophold ved akademiets partnerinstitution.

EA Lillebælt fremhæver: *"Erhvervsakademiet Lillebælt fokuserer meget på, at alle vores partnere er two-way partnere, men det er ikke altid muligt kun at have sådanne aftaler, og i nogle situationer kan en one-way partner også være partner af andre årsager. Vi bruger f.eks. partneren som gæsteinstitution i forbindelse med vores 2 ugers moduler, eller vi samarbejder i forskellige projektsammenhænge med partneren."*

5.3.4. Hvilken betydning har ordningen for institutionernes indgåelse af bilaterale og multilaterale udvekslingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner?

Erhvervsakademierne påpeger alle, at ordningen om balance i studentermobiliteten har sat en væsentlig dagsorden for de samarbejds- og udvekslingsaftaler, som erhvervsakademierne har med udenlandske uddannelsesinstitutioner. Flere erhvervsakademier påpeger, at kravet om balance vanskeliggør mere brede samarbejdsaftaler med udenlandske institutioner, hvor der også samarbejdes inden for andre uddannelseselementer. Samarbejderne har derved en tendens til at blive smalle aftaler, hvor udveksling med balance er det dominerende element. Akademierne påpeger på den baggrund, at fokus på balance kan hindre et mere bredt fokus i internationaliseringen.

Alle erhvervsakademierne påpeger, at ordningen gør det sværere at indgå samarbejder med uddannelsesinstitutioner uden for de engelsksprogede lande. I takt med at akademierne, som følge af ordningen om balance i studentermobilitet, søger, at flere af deres egne studerende tager et udlandsophold, kommer de danske studerendes ønsker og kompetencer til at spille en større rolle. De danske studerende søger i høj grad studierelevante udlandsophold, hvor der tilbydes undervisning på engelsk, hvorfor akademierne primært må søge udvekslingsaftaler i engelsktalende lande. Flere akademierne understreger derfor også, at de fravælger udvekslingsaftaler med Central-, Øst- og Sydeuropa, da de danske studerende ikke bruger disse aftaler, og akademierne derved ikke kan sikre balance i aftalerne med institutioner i disse lande.

EA Sydvest fremfører: *"Det har betydet, at vi har skåret ned i antallet af partnere i Østeuropa og Tyrkiet. Til gengæld har vi søgt nye partnere i Vesteuropa i lande og byer, som de studerende finder attraktive til studieophold."* og *"En potentiel partnerskole skal både have et godt og bredt udbud af fag på engelsk, og den skal samtidig ligge i et attraktivt område, så vore studerende vil finde skolen attraktiv til studieophold, og at vi dermed kan forvente at få balance i udvekslingen. Geografisk har det betydet, at vi har partnere i færre lande i Østeuropa og flere lande i Vesteuropa sammenlignet med tidligere"*.

Flere akademier påpeger, at dette fokus på udvekslingsaftaler med institutioner i engelsktalende lande har konsekvenser for akademiernes engagement i Erasmus + programmet. Flere akademier melder, at de har skåret væsentligt i aftaler under dette program.

EA Sjælland ”...har været nødsaget til at tage i brug for at begrænse en potentiel økonomisk slagside (især fra 2013), er at begrænse tilgangen af studerende på Erasmusophold. Inden de nuværende regler ang. balance i mobilitet trådte i kraft påpegede EASJ, at det ville være hensigtsmæssigt at friholde Erasmusstuderende fra balancekravet, da det er vigtigt at kunne honorere ønsker om indgående mobilitet fra partnere, for at sikre vores studerende muligheder for udgående mobilitet. Arbejdet med at nå målet om balance inden for tidsrammen, har desværre gjort, at EASJ har været nødsaget til i et vist omfang at sætte en del ERASMUS partnere on-hold – eller at EASJ har opsagt aftaler.”

Visse akademier påpeger også, at problemet med de studerendes manglende interesse for ikke-engelsktalende lande også rammer muligheden for aftaler med nye vækstlande, som f.eks. Kina, Vietnam og Indonesien, hvorfor akademierne ikke i samme grad kan søge udvekslingsaftaler/samarbejder med institutioner i disse lande. Endelig fremhæver flere akademier, at udvekslingsaftaler med institutioner i USA, Canada og Australien er attraktive for de danske studerende, men at de er meget dyre at etablere og drive.

EA Dania fremfører: ”Det er desuden blevet vanskeligere at lave bilaterale aftaler uden for Europa, da det ofte er svært at sende studerende på lange studieophold i fx Kina og Vietnam. Tidligere var det muligt at lave aftaler, hvor en dansk institution kunne sende flere danske studerende på kortere ophold i fx Vietnam, og så omvendt modtage ikke-EU studerende på et semester hos os.”

Et erhvervsakademi fremhæver, at udlandsstipendieordningen, hvor den studerende kan få sit taxameter med til at finansiere et studieophold i udlandet under uddannelsen, undergraver muligheden for at styre udvekslingen ved akademiet. Den studerende kan med udlandsstipendieordningen let fravælge akademiets udvekslingsaftaler, hvorved det bliver endnu sværere for akademiet at sikre balance og have internationale samarbejder.

CPH Business fremhæver: ”I dag er det sådan, at når de studerende så står over for valget mellem University of Sunshine Coast i Australien og godt universitet i Tyskland, vælger den studerende typisk Australien. Fravalget af Tyskland, (eller typisk en anden europæisk partner) betyder, at de dygtigste udvekslingsstuderende fra den tyske partner, som kunne have løftet studiemiljøet og bidraget til internationaliseringen af de danske studerende, ikke kan komme til CPH Business på grund af balancehensynet”

Et enkelt erhvervsakademi fremfører endvidere, at ordningen om balance i studentermobilitet er svær at forene med det såkaldte Nordplus program, som er et uddannelsessamarbejde-program under Nordisk Ministerråd. Erhvervsakademiet påpeger, at Nordplus-programmet fokuserer på netværksbaseret samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne (og ikke bilaterale samarbejder). Et dansk akademi vil derfor, hvis det vil være med i et Nordplus støttet netværk, ikke kunne styre mobiliteten, da alle institutioner kan sende og modtage.

5.3.5. Har udvekslingsaftalerne ændret indhold eller omfang? Hvad er antal og omfang af aftaler i forhold til inden lovens indførelse?

De fleste erhvervsakademier har, som beskrevet tidligere, reduceret antallet af udvekslingsaftaler med udenlandske uddannelsesinstitutioner, ligesom der er kommet et større fokus på udvekslingsaftaler med uddannelsesinstitutioner i engelsktalende lande.

EA Dania fremhæver: *"Overordnet set er aftalerne blevet mere konservative, da de typisk kun omhandler bilateral mobilitet 1:1. Der er ikke samme frihed til at lave åbne aftaler om andre aktiviteter, og desuden er det blevet vanskeligt at lave aftaler uden for Europa, hvilket er en udfordring, da mange danske studerende netop ønsker at studere i fx Nordamerika."*

Flere erhvervsakademier understreger endvidere, at de har etableret en anden indgangsvinkel til etablering af udvekslingsaftaler. Fokus er i dag meget på aftaler, hvor der er klart fokus på direkte balance mellem ind- og udgående mobilitet, ligesom der er sat konkrete tal for mobiliteten. Tidligere var fokus mere på mere generelle aftaler med f.eks. undervisermobilitet, fælles projekter og studentermobilitet, hvor der ikke var sat præcise tal på ind- og udgående mobilitet.

Flere erhvervsakademier understreger, at efterlevelsen af balanceordningen medfører, at institutionerne i mindre grad kan lave fleksible aftaler, der er tilpasset deres danske studerende og de pågældende uddannelser. Visse erhvervsakademier fremfører, at deres uddannelser generelt har sværere ved at etablere udveksling af studerende af mindst 3 måneders varighed, da erhvervsakademiuddannelser bl.a. er korte videregående uddannelser af 1½-2 årsvarighed, hvorfor et semester udlandsophold vil tage forholdsvis meget af den samlede studietid. Visse erhvervsakademier har derfor benyttet sig af mere fleksible udvekslingsaftaler, hvor f.eks. en indkommende semesterstuderende fra den udenlandske partner er blevet udvekslet til 6 danske studerende på to-ugers ophold ved den udenlandske partner. Balanceordningen fjerner ifølge flere erhvervsakademier denne fleksibilitet, da ophold under 1 semester ikke tælle med i balanceopgørelsen.

Erhvervsakademi Aarhus fremhæver: *"Balancereglerne har betydet, at vi er meget fokuserede på gensidig mobilitet inden for den enkelte aftale. Tidligere kunne der være et element af give-and-take på tværs af aftaler, dette sker ikke mere. Hver enkelte aftale skal være i balance i sig selv, ellers må den afvikles eller ikke indgås. Det gør arbejde med vækstlande i f.eks. asien svært, da det ofte ikke er muligt, at sende studerende på lange ophold i f.eks. Vietnam, Kina, Indonesien osv."*

5.3.6. Opsummering erhvervsakademier

Erhvervsakademierne er enige om, at det er passende at opgøre balancen over en 3-årig periode. Det påpeges, at perioden ikke må være kortere. Derudover er der et erhvervsakademi, der foreslår at balancen eventuelt kunne opgøres over en 5-årig periode.

I lighed med de øvrige videregående uddannelsesinstitutioner fremhæver erhvervsakademierne, at balanceordningen har betydet, at erhvervsakademierne har ændret deres fokus i udvekslingsaftaler med udenlandske videregående uddannelsesinstitutioner. Først og fremmest oplyser erhvervsakademierne, at de er blevet meget opmærksomme på at sikre, at udvekslingsaftaler ikke indebærer en negativ balance for de danske institutioner. Flere

erhvervsakademier oplyser også, at de har opsagt aftaler, der har ført til negativ balance i udvekslingen. Samtidig har erhvervsakademierne styrket monitoreringen af deres aftaler for derigennem hurtigt at kunne korrigere eventuelle negative balancer. Endeligt har næsten alle erhvervsakademier sat ekstra fokus på at sende deres egne studerende af sted på udlandsophold.

Erhvervsakademierne påpeger også, i lighed med de øvrige videregående uddannelsesinstitutioner, at balanceordningen medfører en prioritering af engelsktalende lande, da de danske studerende hovedsagelig ønsker ophold der. Det betyder, at institutionerne har sværere ved at etablere og opretholde samarbejds- og udvekslingsaftaler med institutioner i ikke- engelsktalende europæiske lande og i mange nye vækstlande. Visse erhvervsakademier påpeger, at det har betydet mindre fokus på aftaler i regi af Erasmus + og Nordplus.

Derudover er der visse erhvervsakademier, der påpeger, at balanceordningens fokus på udveksling af mindst 3 måneders varighed sætter en ramme, der fjerner fleksibilitet ift. udveksling af studerende. Visse erhvervsakademier fremhæver, at de tidligere har lavet aftaler, hvor en udenlandsk partnerinstitution har sendt en studerende til Danmark i et semester, mens det danske erhvervsakademi f.eks. har sendt 8 studerende afsted til partnerinstitutionen i 2 uger. I den nuværende model vil en sådan fleksibel aftale betyde, at erhvervsakademiet vil have negativ balance i den pågældende aftale.

5.4. Maritime uddannelsesinstitutioner

5.4.1. Hvad er institutionens vurdering af den akkumulerede balance for perioden 2013- 2015? Og hvordan styrer institutionen, at der opnås balance i udvekslingen?

To maritime uddannelsesinstitutioner meddeler, at de ikke har studentermobilitet, hvorfor de ikke har svaret på spørgsmålene.

To maritime uddannelsesinstitutioner har meddelt, at de har en begrænset mobilitet. En af institutionerne har meget begrænset studentermobilitet, mens den anden kun har udgående mobilitet.

De to maritime uddannelsesinstitutioner, der har udveksling, har begge forsøgt at nedsætte antallet af indgående studerende fra deres partnerskaber, mens en institution har tilstræbt at styrke orienteringen af deres egne studerende om mulighederne om ophold ved udenlandske uddannelsesinstitutioner.

Maskinmesterskolen i København fremfører: *"Vi har nedsat antallet af indgående studerende fra vores partnere så der er bedre balance mellem indgående og udgående studerende"*

Den ene maritime uddannelsesinstitution har styrket markedsføringen af udbytte af udlandsophold. Den anden institution har fokuseret på at reducere de administrative barrierer ift. udgående studieophold, herunder arbejdet med at etablere såkaldte Grab-and-Go studieophold i udlandet.

5.4.2. Er det passende at opgøre balancen over 3-årige perioder?

De to maritime uddannelsesinstitutioner med udveksling finder begge, at det er fordelagtigt, at balancen opgøres over en længere periode.

5.4.3. I tilfælde af ubalance bedes begrundet hvorfor institutionen indgår eller opretholder aftaler med ubalance – herunder bedes vurderet om der er forskel på hovedområder?

Den ene maritime uddannelsesinstitution med udveksling påpeger, at de har ændret antallet af studerende på udveksling for fremadrettet at sikre en bedre balance, og at balancekravet fremover vil være indskrevet i alle nye samarbejdsaftaler. Den anden institution fremfører, at institutionen forventer balance i takt med at studenter mobiliteten øges.

5.4.4. Hvilken betydning har ordningen for institutionernes indgåelse af bilaterale og multilaterale udviklingsaftaler med de udenlandske uddannelsesinstitutioner?

Den ene institution med udveksling fremfører, at aftaler om udveksling etableres med ønske om overordnet balance, mens den anden fremfører, at der ikke indgås udvekslingsaftaler med partnere, som de danske studerende ikke finder interessante.

SIMAC fremfører: *”Aftalerne er baseret på et gensidigt og stærkt ønske om at indgå samarbejderne mellem netop de involverede institutioner. Der er en klart formuleret og stærk forudsætning om forventet overordnet balance, over tid. Det er ikke et spørgsmål om præcis talmæssig overensstemmelse, men et ønske om at bidrage konstruktivt til hinanden, hvor gensidigt udbytte og overordnet balance indgår. Mindre udsving eller forskelle accepteres uden problemer, da det er på et begrænset niveau.”*

5.4.5. Har udvekslingsaftalerne ændret indhold eller omfang? Hvad er antallet og omfang af aftaler i dag i forhold til inden lovens indførelse?

Den ene institution med udveksling påpeger, at institutionen har fastholdt det samme antal aftaler, men har nedjusteret antallet af studerende på udveksling. Den anden institution fremfører, at antallet af aftaler stiger en smule. Institutionen fremfører, at institutionen udvælger partnerne omhyggeligt for at kunne sikre overensstemmelse med institutionens strategi og uddannelsernes læringsudbytte.

5.4.6. Opsummering maritime uddannelsesinstitutioner

De to maritime uddannelsesinstitutioner, der har udveksling, har begge forsøgt at nedsætte antallet af indgående studerende fra deres partnerskaber, mens den ene institution har tilstræbt at styrke orienteringen af deres egne studerende om mulighederne om ophold ved udenlandske uddannelsesinstitutioner.

De to maritime uddannelsesinstitutioner med udveksling finder begge, at der er fordelagtigt, at balancen opgøres over en længere periode.

6. Konklusion

6.1 Konklusion

Rapporten er resultatet af et tematisk tilsyn foretaget af Styrelsen for Institutioner og Uddannelsesstøtte (daværende UDS). Formålet med tilsynet er at bidrage til en evaluering af den samlede ordning for de videregående uddannelser af 3-årige perioder til opgørelse af balancen mellem indgående og udgående udvekslingsstuderende m.v. Tilsynet omfatter universiteter, professionshøjskoler, erhvervsakademier og maritime uddannelsesinstitutioner.

Rapportens beskrivende statistik viser, at mere end 40.000 udvekslingsstuderende i årene 2013-2015 har modtaget internationaliseringstilskud. Der var i gennemsnit årligt 7.231 udgående studerende og 6.962 indgående studerende. For sektoren som helhed har der således været flere ud- end indgående studerende. Universiteterne står for den største del af udvekslingen, og der er i de senere år sket ændringer i udvekslingen således, at der i 2015 er flere udgående studerende (5.804) end indgående studerende (5.135) på universiteterne. Den samme udvikling hen imod flere udgående end indgående udvekslingsstuderende ses for erhvervsakademier og professionshøjskoler med henholdsvis i alt 1.523 udgåede studerende og 1.332 indgående studerende. For de maritime uddannelsesinstitutioner er udvekslingsaktiviteten yderst begrænset henholdsvis 23 udgående og 27 indgående udvekslingsstuderende i 2015.

De videregående uddannelsesinstitutioner fremfører alle, at de finder 3-årige perioder for opgørelsen af balancen for passende. Flere understreger, at perioden ikke må være kortere, da det umuliggør en løbende tilpasning af balancen. Enkelte ønsker en 5-årig periode. Disse institutioner finder, at en 5-årig periode vil give de danske institutioner mere tid til at justere ubalancer og derved gøre de danske institutioner til en mere attraktiv partner for udenlandske uddannelsesinstitutioner.

Alle universiteter fremfører, at kravet om mobilitetsbalance har medført en række tiltag ved universiteterne. Tiltagene har dels fokuseret på at begrænse antallet af indgående studerende på udvekslingsophold og dels at flere danske studerende skal søge et studierelevant udlandsophold i deres uddannelse. Derudover har flere universiteter igangsat tiltag, der skal optimere udvekslingsaftalerne, f.eks. via højere krav til aftalerne og krav om bredere aftaler, som dækker flere fagområder.

Universiteterne fremhæver samtidig, at efterlevelsen af balanceordningen påvirker universiteternes internationale arbejde. Det sker først og fremmest ved, at universiteterne meddeler, at efterlevelsen af balanceordningen medfører en prioritering af udvekslingsaftaler med engelsktalende lande, da det er i disse lande, at de danske studerende ønsker udlandsophold. Det betyder, at universiteterne i mindre grad kan søge udvekslings- og samarbejdsaftaler med ikke engelsktalende EU/EØS-lande samt de nye vækstlande som f.eks. Kina, Vietnam og Brasilien. Visse universiteter fremhæver i den forbindelse, at udlandsstipendieordningen bidrager til biasen mod engelsktalende lande, da de studerende kan vælge et ophold finansieret af udlandsstipendiet, såfremt det danske universitet ikke kan tilbyde

et ophold i engelsktalende lande. Flere universiteter påpeger, at balanceordningen derved medfører en nedgang i universiteternes brug af Erasmus + aftaler. De fleste universiteter fremfører dog, at muligheden for selv at finansiere ubalancer har givet universiteterne en frihed til at fastholde strategisk relevante aftaler trods ubalance i studentermobilitet.

Visse universiteter fremhæver endvidere, at balanceprincippet kan være problematisk i forhold til danske universiteters deltagelse i multilaterale uddannelsessamarbejder/udvekslingsaftaler, hvor der er flere end to deltagende universiteter. Universiteterne fremhæver, at det er sværere at styre mobiliteten mellem flere universiteter, end når der er tale om en bilateral aftale mellem to universiteter. Visse universiteter påpeger, at det i praksis ikke er muligt at styre mobiliteten, hvis obligatoriske og frivillige forløb giver de studerende mulighed for at vælge forskellige specialiseringer. Herunder påpeges det, at det i multilaterale aftaler (med f.eks. frivillige og obligatoriske forløb) er svært at få udenlandske universiteter til at tage hensyn til særlige danske forhold om f.eks. gensidighed i udveksling.

I lighed med de øvrige videregående uddannelsessektorer oplyser professionshøjskolerne, at balanceordningen har medført, at skolerne har justeret deres udvekslingsaftaler. Først og fremmest meddeler professionshøjskolerne, at de har opsagt aftaler, der har medført negativ balance. Ligesom det er tilfældet for universiteterne, så fremhæver flere professionshøjskoler, at det større fokus på gensidighed i udvekslingsaftaler indebærer, at professionshøjskolerne i en vis grad fravælger udvekslingsaftaler med institutioner i ikke-engelsktalende EU/EØS-lande og nye vækstlande. Professionshøjskolerne påpeger, at der kommer en prioritering af engelsktalende lande i institutionernes samlede udvekslingsaftaler, hvilke bl.a. har konsekvenser for institutionernes brug af Erasmus+ aftaler.

Flere professionshøjskoler oplyser, at balanceordningen også ad andre veje påvirker deres internationale arbejde og udvekslingsaftaler. Skolerne påpeger, at det er en grundlæggende udfordring, at den nuværende balanceordning fokuserer på ophold over 3 måneder. Mange professionshøjskoler har opereret med udgående mobilitet under 3 måneder, hvilket ikke tæller med i balancen. Flere skoler arbejder på at tilpasse den udgående mobilitet til ophold over 3 måneder. Derudover påpeger flere professionshøjskoler, at praktikophold i udlandet ikke tælles med i balanceordningen. Flere skoler har derfor søgt, at praktikophold gennemføres via en udenlandsk partnerinstitution. Det enkelte udenlandske praktikophold skal derfor koordineres via både hjeminstitutionen og en udenlandsk partnerinstitution, hvis det skal indgå i balanceregnskabet.

I lighed med de øvrige videregående uddannelsesinstitutioner fremhæver erhvervsakademierne, at balanceordningen har betydet, at erhvervsakademierne har ændret deres fokus i udvekslingsaftaler med udenlandske videregående uddannelsesinstitutioner. Først og fremmest oplyser erhvervsakademierne, at de er blevet meget opmærksomme på at sikre, at udvekslingsaftaler ikke indebærer en negativ balance for de danske institutioner. Flere erhvervsakademier oplyser også, at de har opsagt aftaler, der har ført til negativ balance i udvekslingen. Samtidig har erhvervsakademierne styrket monitoreringen af deres aftaler for derigennem hurtigt at kunne korrigere eventuelle negative balancer. Endeligt har næsten alle erhvervsakademier sat ekstra fokus på at sende deres egne studerende af sted på udlandsophold.

Erhvervsakademierne påpeger også, i lighed med de øvrige videregående uddannelsesinstitutioner, at balanceordningen medfører en prioritering af engelsktalende lande, da de danske studerende hovedsageligt ønsker ophold der. Et enkelt erhvervsakademi fremhæver i den forbindelse, at udlandsstipendieordningen forstærker prioritering af de engelsktalende lande. Det betyder, at institutionerne har sværere ved at etablere og opretholde samarbejds- og udvekslingsaftaler med institutioner i ikke- engelsktalende europæiske lande og i mange nye vækstlande. Visse erhvervsakademier påpeger, at det har betydet mindre fokus på aftaler i regi af Erasmus + og Nordplus.

Derudover er der visse erhvervsakademier, der påpeger, at balanceordningens fokus på udveksling af mindst 3 måneders varighed sætter en ramme, der fjerner fleksibilitet ift. udveksling af studerende. Visse erhvervsakademier fremhæver, at de tidligere har lavet aftaler, hvor en udenlandsk partnerinstitution har sendt en studerende til Danmark i et semester, mens det danske erhvervsakademi f.eks. har sendt 8 studerende afsted til partnerinstitutionen i 2 uger. I den nuværende model vil en sådan fleksibel aftale betyde, at erhvervsakademiet vil have negativ balance i den pågældende aftale.

De to maritime uddannelsesinstitutioner, der har udveksling, har begge forsøgt at nedsætte antallet af indgående studerende fra deres partnerskaber, mens den ene institution har tilstræbt at styrke orienteringen af deres egne studerende om mulighederne om ophold ved udenlandske uddannelsesinstitutioner.

De to maritime uddannelsesinstitutioner med udveksling finder begge, at der er fordelagtigt, at balancen opgøres over en længere periode.

7. Bilag

7.1. Skematisk oversigt vedrørende krav i lovgivningen til balance

	Erhvervsakademier og professionshøjskoler	Maritime uddannelsesinstitutioner	Universiteter
Krav til balance som tilskudsforudsætning for gensidig udveksling (bilaterale og multilaterale udvekslingsaftaler).	Balance i antal studerende (hoveder). Hver udenlandsk studerende, der kommer til Danmark i henhold til en udvekslingsaftale, skal modsvares af en dansk studerende, der er rejst til udlandet for en tilsvarende periode.	Med L 520 videreføres forudsætningen om balance mellem den aktivitet, som gennemføres af henholdsvis ind- og udgående studerende på studieophold. Med L520 blev endvidere givet en bemyndigelse til, at ministeren kan fastsætte regler vedrørende udveksling af internationale studerende, herunder afholdelse af udgifter til disse studerende. Der udestår en udmøntning af denne bemyndigelse i en revideret bekendtgørelse om tilskud til maritime uddannelsesinstitutioner. Ifølge den nugældende tilskudsbekendtgørelse skal der være balance mellem antallet af indgående og udgående udvekslingsstuderende i det enkelte finansår.	Økonomisk balance. Universitetet kan maksimalt opnå tilskud for indgående studerende svarende til værdien af den aktivitet, de udgående studerende får merit for, jf. dog krav til sektorbalance jf. nedenfor.
Krav til sektorbalance.	Nej	Nej	Gensidigheden og den økonomiske balance vurderes over en årrække (med L 520 i perioden 2013-2015) og for den samlede universitetssektor under ét. Det betyder, at et overskud på den økonomiske balance for ét universitet medgår til at finansiere et underskud på den økonomiske balance for ét andet universitet.
Krav til økonomisk gensidighed i aftaler om parallellørb og fællesuddannelser (på universitetsområdet benævnt som frivillige og obligatoriske forløb). For maritime uddannelsesinstitutioner dele af uddannelser gennemført ved udenlandske institutioner.	Der er ikke fastsat krav til økonomisk gensidighed i aftaler om parallellørb og fællesuddannelser.	Der er ikke fastsat krav til økonomisk gensidighed ved gennemførelse af dele af uddannelser ved udenlandske institutioner.	Universitetet skal tilrettelægge sit samlede udbud af dele af godkendte uddannelser (frivillige og obligatoriske forløb) i udlandet og bilaterale og multilaterale udvekslingsaftaler således, at der er gensidighed og økonomisk balance i udvekslingen med de udenlandske universiteter.
Mulighed for at indskrive og finansiere studerende udover balancen.	Nej	Ja, blev fastsat med L520. Der udestår en udmøntning af denne bemyndigelse i en revideret bekendtgørelse om tilskud til maritime uddannelsesinstitutioner.	Ja, (blev fastsat med L520). Universitetet kan anvende egne midler til at afholde udgifter vedrørende studerende, der indskrives udover balancen, og som derfor ikke er tilskudsudløsende, og som efter universitetets vurdering har en strategisk betydning i forhold til deres internationaliseringsarbejde.
Mulighed for at optjent merit for studerende på selvarrangerede ophold i udlandet kan indgå i beregningen af tilskud (balancen).	Nej	Nej	Ja, (blev fastsat med L520). Optjent merit for studerende, der, mens de er optaget på det danske universitet, tager på selvarrangerede ophold på et universitet i udlandet, og ikke er omfattet af en gensidig udvekslingsaftale, kan indgå i opgørelsen af universitetets økonomiske balance.
Opgørelsesperiode for balance	3-årig periode - kalenderår (2013-2015) (opgøres konkret for indberetningerne september 2013 til og med marts 2016)	3-årig periode - studieår/finansår (2013-2015) fastsat i L. nr. 520. Hjemlen er imidlertid ikke udmøntet, hvorfor fastlæggelsen af 1-årige perioder i BEK nr 1522 af 16/12/2013 §6 stk. 5 fortsat er gældende.	Gensidigheden og den økonomiske balance vurderes over en årrække (fastsat i L520 for en 3-årig periode (studieår/finansår 2013-2015)).

7.2. UNI STÅ-balance og sektorbalance 2013-2015

Tabel 4. Ud- og indgående STÅ for perioden 2013-2015 for hvert universitet

Universitet	2013			2014			2015			2013-2015		
	Udg.	Indg.	Udg.-Indg.	Udg.	Indg.	Udg.-Indg.	Udg.	Indg.	Udg.-Indg.	Udg.	Indg.	Udg.-Indg.
KU	884	750	133	1.022	796	226	1.009	847	162	2.914	2.393	521
AU	508	507	1	516	590	-73	627	487	140	1.651	1.584	67
SDU	194	226	-32	249	239	10	276	178	98	719	643	76
RUC	323	85	238	428	66	362	587	64	523	1.338	214	1.123
AAU	76	168	-92	199	102	97	248	71	177	523	340	183
CBS	1.401	579	822	691	630	61	669	559	110	2.761	1.767	993
DTU	121	309	-189	172	322	-150	193	329	-136	485	960	-474
ITU	23	11	13	33	7	26	39	7	32	95	25	70
I alt	3.529	2.634	894	3.310	2.751	559	3.647	2.541	1.106	10.486	7.927	2.560

Kilde: Universiteternes aktivitetsopgørelser ved TB 2015

Tabel 5. Opgørelse af den økonomiske balance for perioden 2013-2015 for hvert universitet

Universitet	2013			2014			2015			2013-2015		
	Udg.	Indg.	Diff.	Udg.	Indg.	Diff.	Udg.	Indg.	Diff.	Udg.	Indg.	Diff.
KU	33,2	-42,8	-9,6	49,0	-44,3	4,7	42,8	-45,6	-2,9	125,0	-132,8	-7,8
AU	14,0	-27,7	-13,7	20,5	-34,1	-13,6	23,3	-28,2	-5,0	57,7	-90,0	-32,3
SDU	4,3	-13,2	-8,8	7,3	-15,8	-8,4	9,4	-11,4	-2,1	21,1	-40,4	-19,3
RUC	8,8	-4,9	3,9	12,1	-3,9	8,2	18,1	-3,7	14,4	39,0	-12,5	26,5
AAU	2,1	-12,4	-10,3	6,7	-7,5	-0,8	7,9	-5,2	2,7	16,7	-25,1	-8,4
CBS	24,8	-26,6	-1,8	27,3	-28,7	-1,4	28,1	-25,4	2,8	80,3	-80,7	-0,5
DTU	9,4	-29,9	-20,5	15,1	-30,5	-15,4	15,5	-31,1	-15,5	40,0	-91,5	-51,4
ITU	1,0	-1,0	0,0	1,4	-0,7	0,7	1,7	-0,7	1,0	4,1	-2,4	1,7
I alt	97,6	-158,5	-60,8	139,4	-165,5	-26,0	146,8	-151,3	-4,6	383,9	-475,4	-91,5

Kilde: Universiteternes aktivitetsopgørelser ved TB 2015

Tabel 6. Opgørelse af sektorbalance

Universitet	2013-2015			Ubalance tilskud mio. kr.	pct.-fordeling af ubalance	Opgørelse af sektorbalance mio. kr.
	Udg.	Indg.	Diff.			
KU	125	-132,8	-7,8	-7,8	6,5	* -6,0
AU	57,7	-90	-32,3	-32,3	27,0	-24,7
SDU	21,1	-40,4	-19,3	-19,3	16,1	-14,8
RUC	39	-12,5	26,5			
AAU	16,7	-25,1	-8,4	-8,4	7,0	-6,4
CBS	80,3	-80,7	-0,5	-0,5	0,4	-0,4
DTU	40	-91,5	-51,4	-51,4	42,9	-39,3
ITU	4,1	-2,4	1,7			
I alt	383,9	-475,4	-91,5	-119,7	100,0	-91,5

Kilde: Universiteternes aktivitetsopgørelser ved TB 2015
* -5,9 mio. kr. ved TB 2015 grundet afrunding

Sektorbalancen er opgjort for perioden 2013- 2015. Sektorens samlede tilskud på baggrund af udenlandske gæstestuderende sammenlignes med sektorens samlede ubalance. Hvert universitet korrigeres med dets andel af ubalancen.

Sektoren har samlet (netto) en ubalance på 91,5 mio. kr. RUC og ITU har dog en positiv balance på i alt 28,2 mio. kr. De øvrige universiteter får dermed en "rabat", der svarer til denne positive balance, da sektorens samlede negative balance kun svarer til 76 procent af balancen for universiteter med negativ balance.